

H. lit. u. 46 c

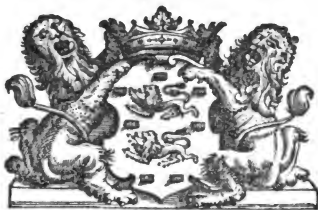
Schultens

ALBERTI SCHULTENS
O R A T I O
P R O
S T U D I I S
H U M A N I T A T I S.

H A B I T A
K A L E N D I S J U N I I S
C I O I O C C X X .
C U M
M A G I S T R A T U M A C A D E M I C U M
E X U E R E T .

F R A N E Q U E R Æ,
Excudit HENRICUS HALMA, Illustr. Frisiz Ordd.
atque corundem Academiæ Typograph. Ordinar. MDCCXX.

INSTITUTIONS
CITIZEN

REPUBLICAN
SOCIETY

OF THE
CITY OF NEW YORK
AND
ADJACENT COUNTIES

ALBERTI SCHULTENS
O R A T I O
P R O
S T U D I I S
H U M A N I T A T I S .

Uod nunquam mihi usu venturum fuisse, quovis pignore posito contendissem, id hodierno die, solennique hoc actu expior, ut mihi Magistratum Academicum exuturo, Orationemque in splendida Panegyri habituro, Virtutis

A

Re-

2 O R A T I O P R O

Religionisque amantissimorum hominum gravis accidat præsentia; quique mihi stimulos adhibere solent, perexiguamque dicendi, qua præditus sum, facultatem sublevare & accendere, ii nunc ex adverso, quicquid in me est virium, quicquid impetus, quicquid ardoris, debilitent, retundant, extinguant.

Delicias facere equidem Vobis viderer, arcessitisque ambagibus, & fucosis pigmentis lenociniisque ex rhetorum officina & myrothecio depromptis, suspensarum attentionem aurium venari, nisi vehementior quædam oris confusio, verborumque non ex facili fluentium, sed velut eluctantium labor, concussæ insolitisque fluctibus jactatæ mentis proderet æstum, fidemque dictis adstrueret atque adfirmaret.

Sane altius conturbor, & tantum non con-

STUDIIS HUMANITATIS. 3

consilio , propositoque excutior , ubi vestros in me oculos defixos sentio , Collegæ devenerandi , ceterique Viri , qua natalium splendore , qua amplissimis muneribus conspecti , vestraque erecta atque excellens naturæ materies indolesque , vestra me dignitas , & virtutum , quibus floretis , exaggerata celsitudo , commonet , ne quid severis auribus , ne quid castis mentibus , ne quid personæ , quam sustinetis , gravitate & amplitudine alienum indignumque proferam.

Vocem vix expediens tardescit atque præpeditur lingua , palatoque obhæret , ubi per vos oculos circumferens , florentissimi juvenes , qui ad hunc sapientiæ mercatum , atque hoc Deo , Religioni, & Virtuti dedicatum Sacrum , undique gentium ac terrarum affluxistis , plurimorum modesto sanguine fervens

A 2

vul-

4 O R A T I O P R O

vultus, ex oculisque emicantes igniculi
& scintillæ honestatis probitatisque,
hanc mihi dicunt legem, ne quid ore
exire patiar, quod non cum sanctissimis
illis disciplinis, quibus se totos dederunt,
in quorumque adyta se penetrare ge-
stiunt, sit conjunctum, firmaque con-
sensione conspiret

Adstupetis mihi cuncti, & quid in-
subidi foetus parturiam, quid mali mon-
stri emoliri parem, quod bonorum
reformidet ac subterfugiat conscientiam,
attoniti cum animo vestro volutatis.

Eloquor an fileo? Vel potius impe-
tum, quem dare paratus sum, titu-
bante lingua damno ipse ejuroque? Sed
filere qui potest, qui orator ad vos pro-
cessit, vosque, programme valvis pu-
blicis proposito, domibus vestris exci-
tavit, sibi que ut dicenti vacivas ædes
aurium locaretis, ambitiose veneratus est?

Mul-

STUDIIS HUMANITATIS. 3

Multo minus quod domo attulit, ejurare sustinet, cui curta admodum in suppellectile constituto, simul bona ejuranda foret copia, fractoque & abjecto, si subitariam ordiretur novæ orationis telam, ex tam frequenti atque illustri corona discedendum.

Proinde animum instringam necesse est, & perruptis, quæ me circumvallant, repagulis, excussa vestri, Viri Graves, Juvenesque Probi, verecundia, & strenue consumto pudore, gradum obfirmem. Iacta est alea. Rubicon hicce tramissus est. Vela ventis sunt permittenda, altumque hoc ingressis, quicumque nos fremitus, quæcunque murmura, quicumque fluctus, quæcunque involutura est tempestas, cursus nimirum fortiter tenendus est, ne in ipso adhuc portu ancoras moliens, armamenta expediens, & rudentes immittens,

A 3

rati-

6 O R A T I O P R O :

raticulam allisſſe, & turpe naufragium feciſſe dicar.

Vos interim non optimæ hujus notæ, non coeleſtis & deſœcatæ venæ adoleſcentes, queis de pejore luto metalloque ficta præcordia, quotquot inter nos degitis in vitia faciles & effuſiores, quos pro continentia & modeſtia, lubido & & licentia exercent, qui omnes ſenum ſeveriorum rumores non unius æſtimare didicitiſtis affis, benivolentia veſtra, & prolixiffimo favore, invidiam, quam vobis velificaturus, in me commovere ſuſtineo, repenſate, & partim admirabundo veſtro ſilentio, partim lætis admurmurationibus, feſtiſque plaufibus me amplectimini, quo oratio mea his tanquam ſecundis ſubvecta atque inflata ventis, quem obſtinavit exitum, commodius feliciterque conſequatur.

Vos equidem novo ſermonis genere de-

STUDIIS HUMANITATIS. 7

demulcere atque demereri animus est. Ad gratiam ego vestram studiosissime viam adfectare, vobisque me penitus insinuare, animum induxi meum. Gravem illam & severam personam, quam mihi Theologi dignatio, quam duplicis muneris imponit ratio & momentum, vos ut mihi devinciam, debendique constituam reos, valere jubebo. Demam supercilio nubem. Fimbriatæ frontis rugas explicabo. Deliberatum est, fixumque animo sedet, vobis me totum dare, vobis cerviculam hanc jactare, vestrisque vitiis novo pabulo alendis, adfusoque quasi oleo acriorem in flammam concitandis, hanc impertire vocem, hæc impendere latera.

Satis diu cervicibus vestris tetricus & infrunitus incubui pædagogus: satis diu patruæ verberæ linguæ exercui: satis diu horribili vobis insonui flagello. Flectam
insti-

8 O R A T I O P R O :

institutum; viæ priori contrarius ibo: odiosi censoris adpersam mihi maculam eluam ac delebo. Piget, pertædet, poenitet doloris, quem sæpe numero vobis inussi, dum cupidinis pravi elementa, clamoribus plagosusque morum præceptor, eradere contendi: dum effervescentem illum corruptæ naturæ impetum edomare atque contundere annisus sum: denique dum animi vestri male sanas & capitales lubidines, non tam refrenare, quam ex imis medullis extirpare, cumque radicibus, atque ipsis adeo fibris, revellere laboravi.

Rusticanus nempe & antiquus homo, haud ex cultu limati hujus ac perpolitī seculi, imbiberam, probitate & bonis artibus, non moribus prætextatis, ad edita & serena doctrinæ templa esse grassandum: Musarum Sacra, nisi castæ religio sæque mentes afferantur, pollui & ince-

STUDIIS HUMANITATIS. 9

inestari: perridicule Eruditionis flumine inundatum, interiorumque literarum scientia madidum protendi pectus, nisi Religionis, nisi in Deum pietatis, nisi in homines caritatis & officii elementis imbutum præcultumque sit, atque hisce haud fluxis & evanidis, sed solidis, sed æternis opibus ornamentisque circumfluat.

Ad laxiorem interim solutioremque disciplinam juventutis rationes viæque incubuere. Omne in præcipiti stetit vitium. Adolescentium tum hic, tum alibi versantium, magna pars animose fortiterque rigidum illud virtutis excussit jugum, constrictæque ac compressæ sub sanctis parentum oculis cupiditates, liberum vacuumque adeptæ campum, sese ejiciunt ac profundunt universæ.

Proinde non est quod verear, ne bilis vobis in nasum provolet, acrique

B ex-

exardescatis stomacho, si, quod ipsi præ Vobis fertis, liberisque & verbis & factis usurpatis, serpere in vobis ac luxuriare dixerim vanitatem, ambitionem, superbiam, petulantiam, irreligionem, aliaque id genus semina bene multa, quæ, grassantis instar filicis, neglectis naturæ agris innascuntur.

Tolerabitis facile vocem hanc in blanditiâ professio oratore, reliquæque ejus placentiæ donabitis. Corruptus ille vester & corruptor, æger & flagrans animus, haud minoribus quotidie pascitur & irritatur cupidinum suarum nutrimentis, quam libidinibus, a teneris inde unguiculis, ardescit. Multorum visceribus luxuriantia hæc elementa tam altis defixæ hærent radicibus, tamque saturo colore, ac velut veneno tinctili, infederunt, ut nisi cum ipsis, quas perbiberunt, medullis, succoque vitali, ac novissimo

ve-

venarum sanguine , exire nolle minentur.

Hujus ego effrenatoris juventutis teneras ac delicatas aures , non committam ut mordaci ultra vero radam ac convulnerem , eique inaudito quodam ac invisitato indulgentiæ genere , priscam meam severitatem , ut spero confidoque , refarciam , atque cumulatissime compensatam dabo ; omnibusque , qui in vitiorum curriculo frenum momorderunt , lætum me prolixumque elargiar , non intra hujus tantum acroaterii parietes , nostræque Academiæ cancellos (forte enim nemo adhuc vestrum tam strenue sanctioris modestiorisque disciplinæ lupata ore depulit , ut magnificis illis dictatis , quæ in medium daturus sum , sese credere , ac libero impetu permittere sustineat) sed vocem hanc per omnes exire & dimanare jubeo Academias , quaquaver-

12 O R A T I O P R O

versum disseminatas, cunctaque illa Adolescentulorum læta ac densa completor examina, qui longe lateque sacratissimas Musarum sedes persultant, templaque Religionis & Probitatis, in tabernas & officinas licentiæ atque immodestiæ corruerunt: Venerẽos nepotulos, cuticulæ sacerdotulos, qui e Circæ poculis longa severioris disciplinæ duxere obliviam, exutoque homine verrem alii luto amicum, alii immundum & ad sordes suas identidem revolutum canem, alii denique caprum petulcum, & cornibus torva minantem induerunt, queis pulcrum beatumque ad strepitum citharæ, Sirenumque blandimenta, cessatum ducere curas.

Hiscæ festivis fraterculis, fannionibus, petulanti splene cachinnonibus, ceterisque id genus sodalibus, quos circumfilit agmine facto ludibundarum cohors
cupi-

cupiditatum, adeo non lubricam illam & præcipitem rotam, quæ frena audire recusat, severo adstringam sufflamine; ut contra habenas ipsis sim effusus, campumque aperturus, in quo decurrentes, & exultantes, atque adeo triumphantes, nobilissimæ Eruditionis titulos cum nobilissimo vitiorum, in quibus dediti sunt, amore, copulare, atque blandissimo vinculo connectere licebit.

Ecquid beo vos, lepidissima capita, qui in studia tanquam blattæ in pelvim involatis? Ecquid in cælum vos humeris meis sustollere videor, quum insignes laureas, quum lemniscatas palmas, quum famæ splendida monumenta, quum celebritatis opima spolia & tropæa, quum viridem immunemque senectæ gloriam vobis ostento & promitto, ex dissolutissimo studiorum curriculo; vobisque ad Eruditionis principatum, supremumque

Musarum culmen, aditum recludo emunioque, non per aspera cautium, non per salebrosa clivorum, non per confragosa præcipitiorum, quæ veræ sapientiæ solidæque doctrinæ candidatis eluctanda esse, vetus illud meum & antiquum dictabat supercilium; sed medios per flores violasque, medias per delicias & voluptates: atque adeo non medullitus adamatis illis vitiis vestris recisis, aut ullo pacto coercitis, ut contra florida hæc & vernans semita, uberrima iis pabula & perennia nutrimenta sit summissura, atque ex aureo illo copię cornu profusura.

Non tam obtusa gestatis pectora, quin pulcre persentiscatis, nullam quatuor principum Doctrinarum tam splendida promissa, spesque tam lautas atque opimas posse implere: partim enim solo titulo, partim artis suæ principiis ac
fun-

fundamentis virtutis stirpe ac radicibus efflorescunt, vitioque odium inexpiabile bellumque internecivum indixere. De-
flandæ vobis sunt tristiores illæ & seve-
riores scientiæ. Hasce fastidiosas Domi-
nas, quæ rubro supercilio vestri similes
ab sacrariis suis & adytis penetralibus ad-
spernantur, taliumque se contactu con-
temerari odiose occulant, non humi-
liore vos vultu cristaque respuatis, fasti-
diatis, proculcetis, & obteratis necesse
est, quo illis censoriæ frontis fastum re-
pendatis, earumque superbiam ac nasum
ulciscamini.

Sed jam tacito me verberatis convicio;
quasi uncis indulserim naribus, corvum-
que hiantem splendide sim ludificatus;
quæ enim spes doctrinarum arcem infi-
dendi, Eruditionisque principatum occu-
pandi illis, quos principes scientias abji-
cere, & fastidiose calcare jubeo? vel id
quod

quod suspiciosa vobis infusurrabit animi conscientia , quos quæsiro hoc colore extra castas lucidasque Musarum sedes procul eliminare , & tanquam profanam turbam facemque in Morboniam amandare velle videor.

Negare nolim , haud penitus ex vano hanc vobis offundi suspicionem : fedeam jam nunc discutiam , & nisi vehementer animi falsus sum , supergrediar cogitationes vestras , magnificeque pollicitationum mearum fidem religionemque præstabo.

Favete linguis : circumcisis enim ambagibus , ac remotis velamentis , quibus me adhuc bonorum nimia implicuit reverentia , involutam animi mentem nudabo atque expediam. Arrigite aures Pamphili , quodque prægrande arcanum jam dudum pectore evolvere , in finumque vestrum transfundere commeditor commo-

moliorque, tanquam e Tripode proditum, ipsiusque Apollinis, literarum præfidis, Oraculum, venerabundi excipite, altoque pectore decondite.

Græce Latineque sciendum est. Græcis Latinisque monumentis immorandum atque adeo immoriendum est. Interioribus hisce & mellitis literulis, quas ipsæ manibus suis finxere Gratiae, omnis vester labor, vires omnes, omnis denique vita transmittenda & devotanda est. In Grammatices, Antiquitatum, Historiarum, Loquentiæ, Critices, & Poetices amoenissimis pratis, & semper florentibus ridentibusque viridariis, spatiandum atque exultim juvenandum est. Fonte præsertim Caballino labra proluenda sunt. quid labra? pectus irrigandum, pectus commadefaciendum est, Pegaseium ut melos liquido gutture cantare immortales cycni, perennique ac beata

C

ve-

vena fundere possitis. complectar brevi. Divæ Humanitatis Sacra colenda sunt. Ad Humanitatis limina & templa dies noctesque excubandum est. Ab Humanitatis denique sacrosancto afflatu instinctuque, tanquam unici vestri Numinis, pendendum est.

Hic vero nolite committere, Gravissimi Academiae patres, Theologi, Juris Consulti, Medici, Philosophi, vosque in primis lucida Orbis Eruditi Sidera, qui Græcarum Latinarumque literarum decus magnifice illustratis, inter nosque tutamini, ut frontes vestras, satis adhuc faciles & porrectas, collecta nubecula adducatis, aculeosque in me erigatis indignationis & irarum, quasi immodestas Humanitatis opes immodestis jactando adolescentulis, & tanquam morbosarum patronam nutriculamque cupiditatum ostentando, ingenuas illas multoque libera-

beralissimas artes delibare ac deflorare animus esset, quibus non minus splendoris & dignitatis ipsi affunditis, quam vicissim ab illis reportatis. Non enim de illa mihi sermo est Humanitate, quam Vos, partim tanquam provinciam vestram splendide sustinetis & exornatis, partim altioribus vestris disciplinis insigne circumdedistis lumen & ornamentum; quæ Religioni Virtutique emancipata & addita, Theologiam Reginam percolit & Dominam, ceterarumque principum doctrinarum comitem sese proficitur & administram. Sanioribus ea nititur principiis & elementis, quam ut tantos induens spiritus, crescentemque inflans utrem, nidum se præbeat superbiæ, flabellum vanitatis, ambitionisque fuscitabulum atque irritamentum. Sed eam suis elogiis orno vehoque Græcam Latinamque literaturam, adolescentibusque, qui neque

C 2

modo

modo neque modestia in famam ire, per oraque virum volitare gestiunt, commendando, quæ ancillari jugumque pari nulla didicit, quæque nulli omnino scientiæ, ne illi quidem, quæ coelestem Majestatem, Religionisque Augustam præfert faciem, fasces submittit: sed ipsa suis virgis securibusque stipata, ardua graditur cervice, veteris Latii dominam, lateque orbis terrarum Reginam, nobili altoque patefaciens incessu.

Hujus interiorem dum pando disciplinam, mysteriaque refero & evulgo, ne ipsis quidem Literarum Humaniorum professoribus maximam partem introspecta, sed majorum Liberi Liberæque Eleusiniarum Epopthis, unde ad nos per rimulam dimanarunt, excussa tantum atque explorata; ceras vobis affigite, Eximii Juvenes, quotquot bonæ sobriæque Menti litastis, auriumque admo-

vete

vete spissamenta, illa de nave petita, quæ Sirenum scopulos, cantusque Acheloios remige effugit furdo. Vos autem, quos rapit ad scenam ventoso Gloria curru, indulgentissimi atque promissa sua ubertim exsoluturi doctoris vocem, sitientibus combibite auriculis, vosque ad recentem audiendi vigorem alacritatemque innovate.

Ut autem inde carceres laxem, cursumque admittam orationis, unde cuncta mortalia impetum viresque sumunt, Ambitionis equidem magnificentissimum imperium haud ignoratis, qui toto illam animo hausistis, penitisque induistis medullis. Onerent hanc vulgares illæ & humiliores animæ, quæ Modestiae sese & Virtuti constringendas dediderunt, proque funestissimo ac feracissimo malorum, quæ terris unquam incubuere, seminario, invidiosis traducant nomini-

bus : vobis , alta & nobilia pectora , gloriae immensa cupiditate sublata , sol mundo subductus , Ambitionisque opibus comminutis & regno deleta , decus omne sepultum extinctumque videretur.

Hæc dies noctesque faces vobis incutit , & altius anhelare , magnis vos nominibus insertare , ad principem denique locum adspirare ut sustineatis , acribus vos admonet stimulis. Hæc per ora hominum , per urbes , per regna , per ultimos terrarum fines , albis vehi gaudens quadrigis , nasci non fuisse decernit , nisi ad summum gloriae fastigium ascendere , atque principalis majestatis radios spargere daretur.

Hosce erectos celsosque spiritus ne mihi solis Alexandris , Cæsaribus , aliisque orbis terrarum domitoribus pulcre sedisse , in animum inducite , qui in pulvere , in sole , in lituorum strepitu , armorum

rum paratu, gladiatorumque fulgore populos in ditionem redegerunt, regiones victoriis peragrarunt, terrorem sui circumtulerunt, liberis cervicibus jugum imprefferunt, lateque se victores & rerum Dominos ferentes, e tholo Immortalitatis nomina sua suspenderunt, sacrisque Gloriæ fastigiis decora sua adfixerunt.

Nimis abjectas, tenebrisque & angustis obsitas proderetis mentes, atque amplitudinem Literarum Elegantiorum detrectaretis ac detereretis; nisi confirmilem illustrioremve campum patefieri crederetis illis, qui se generoso ambitionis ardori in vita umbratili, ac delicato Musarum secessu, ferendos vehendosque permittunt. Et Humanitatis sub ductu atque auspiciis, formidolosus ac sanguinolentus exercetur Mars, cornibus tubisque classicum occinitur, gladii stringuntur,

tur, tela vibrantur, victoriæ deportantur, triumpho ducuntur, tropæa excitantur, intactæ cervices jugo subduntur, infinitum paritur imperium, postremo, templum penetratur Immortalitatis, & fama Æternitati consecratur.

Hæc Regina Humanitatis dignitas, hæc majestas, acrius vos feriet, & jubare suo ac radiis perfundet ac complebit, ubi quantis præpolleat opibus, quam vastoque utatur dominatu, in oculis mentibusque vestris defixum dederò.

Primo quidem nobilissimam Palæmonis artem exercet, & Archigrammatici illius invidendo exemplo, qui secum & natas & morituras prædicabat literas, literarum principatum summo sibi jure vindicat; quippe quæ Græci Latinique sermonis, cujus e fontibus omnis elegantia, omnis homine digna eruditio dimanat, primordia, elementa, structuram,

ram, posituram, flexuram, artificiosissimos modos, omnemque interiorem vim ac rationem sola recludit expromitque.

Patentissimum deinde Antiquitatum pelagus sinu gremioque suo amplectitur, perque omnium populorum instituta, celebritates, solennia, qua late patet orbis, plenis invehitur velis.

Temporum mox vetustissimorum replicat renovatque obliteratam atque intermortuam memoriam, & regnorum imperiorumque fastis, & libris annalibus, effulta, ac circumstipata, tanquam seculorum incorrupta atque integerrima testis, lucidissima veritatis fax, orbis terrarum ocellus atque alter veluti Sol, vitæ absolutissima magistra, admirabiliumque rerum inexhausta quædam promacunda præsidet, verendumque præfert Numen.

Qua copiosissima suppellectile & instru-
D
men-

mento succincta, pleni frena theatri capeffit atque moderatur, aureoque Eloquentiæ flumine, & vibrantis Orationis fulgore extra fe raptos, in stuporemque confixos mortales, quocunque lubido tulerit, numerorum fuorum habenis circumagit, ictuque potentius fulmineo animos perrumpit, percellit, facroque fui complet horrore.

Sola quoque, quum cetera doctorum turba, quid loquantur, ignorent, veriloquia edit, & clavem gerit auream, qua abstrufiffimas verborum origines, & alte recondita etyma, ex ruderibus & tenebris vetuftatis eruit evocatque.

Arbitra porro & Domina fedet omnium ingeniorum, quæ fuis fefe monumentis pofteritati credere fufinuerunt, & Græcæ Latinæque linguæ cunabula, incrementa, florentiffimum culmen, mox decrementa, atque occafum, in numerato
ha-

habens, omnesque dicendi leges tanquam digitos percallens suos, vel verius, pro arbitrato figens refignensque, Critico suo Tribunali non tantum adstituit quicquid nobilium ignobiliumque scriptorum Græcia Latiumque extulere, verum etiam discussio religionis terrore, qua se inviolabili tanquam arce adhuc circummuni-verant Sacri Scriptores, eos in ordinem cogere, censoriæque virgulæ notis, ac ceris suis miniatulis afficere & castigare nulla dubitat.

Denique mortalium adspersa linguam & consortium, immortalium sese inferit contubernio, Deoque plena, ac frenis concussa Phœbi, ætherio rapitur volatu, sublimique vertice sidera ferit; Thracio vate potentius gerens plectrum, quod fluminum lapsus moretur, rapidos fistat ventos, feras commulceat, filvas trahat, auritas fidibus canoris ducat molliat-

D 2

que

que quercus, utque semel expediam, universam rerum naturam sub leges suas mittat.

Hoc præcellsum Humanitatis culmen qui conscenderit, atque hanc Divæ nostræ opulentissimam potentiam qui ingenti animo occuparit atque usurparit; hunc omnes Alexandri Cæsaresque, omnes decantati vetustæ vel recentis memoriæ Heroes, fastigio suo præumbrare, palma exspoliare, rebusque suis gestis obscurare, in cassum tentarent. Non inaniis vos araneis que oppleo & irretio, auræ popularis Aucupes & Venatores; non vento fumoque laudis avara pasco pectora; non gloriæ avidissimos oculos animosque vano strepitu ac fulgore præstringo alludioque: sed sua tantum decora atque ornamenta scientiarum atque omnium Eruditionis præfidi ac moderatrici arrogo vindicoque.

Hæc pleno se lumine efferent, atque
illu-

STUDIIS HUMANITATIS. 29

illustrem in modum refulgebunt, quum sacrum illud peplum, auratumque velum, multijugi eruditione illusum intextumque, circumlustraverimus, quo Pallas nostra in templo Sapientiæ præsidet: quumque vos per latissimas illas oras, ac veluti provincias, circumduxero, quas sub ditione ac potestate Humanitatis positas, primis supra lineis umbrisque deformavimus.

Redordiamur ab gravitatis dignitatique plenissima illa arte Grammatica, quam qui tenuem & jejunam esse cavillantur, tenuem ipsi & jejunum nudant animum. Hæc enim, magni Quintiliani judicio decretoque, vel sola, ex omnium studiorum genere, plus habet operis, solidæque eruditionis ac utilitatis, quam ostentationis. Hujus mysteria ad plenum exhaustisse, hujusque imperio auspicioque Græcorum ac Romanorum ditissimas

D 3 lin.

linguas subegisse, contrivisse, percaluisse, & severis legibus ac præceptis temperasse & constrinxisse, nonne tantundem est, si calculos rite subducamus, ac universam Græciam Latiumque ditione pressisse, sub jugumque suum subjunxisse?

Antiquitates earundem gentium, religiones, cerimonias, ritus, mores, disciplinam, qua sacram, qua civilem, qua militarem terra marique; rem forensensem, rem domesticam, rem publicam, rem privatam; rem nummariam, frumentariam, vestiarum, calceariam, quæque id genus alia plenis hic modiis aut trimodiis effundere esset & cumulare; harum Rerum vastissimum, inquam, mare, vastiore pectore condidisse; Herculeo labore, ex vetustatis tenebris in lucem vindicasse; duraturisque mandasse monumentis: nonne illustrius, & ad posteritatis memoriam

riam commendatius vobis videri, par est & verum, quam gentes illas & regiones ferro flammaque evastasse, cæde ac sanguine funestasse, & gladiatoriiis cursibus cruentisque victoriis obtrivisse ac pectus dedisse?

Caliginosam temporum noctem Historiarum face evicisse: omnes omnium populorum fastos annales, blattis tineisque ereptos, evolvisse atque excussisse: imperiorum, regnorum, rerum publicarum, ortus, progressus, occasus, perlustrasse: bella, paces; victorias, clades; civitatum, qua late orbis hicce patescit terrarum, res florentes, res afflictas, in promptu habuisse; earumque conversionum ac vicissitudinum penitissimas causas introspectisse: dominantium consiliis assedisse; eorum pectoribus aure quasi sua incubuisse; imperandi secreta, regumque consutos dolos, & alte
retru-

retrusa molimina vestigasse, ac tanquam in cubilibus suis deprehendisse: nonne id est, si verum pati livor potest, in omnium seculorum dominatum sese capacissimo spiritu immittere? supremum quendam præsidem gerere rerum humanarum? ipsaque sceptrigerorum fata, fortunas, bonam malamve famam moderari, & superbissimis tyrannis, nutu numineque suo, terrorem admoveere? Quæsitam si meritis superbiam sumatis, vetustæ memoriæ promi condi, hæc, fre-
mar licet invidia, & ruptis crepetilibus, unicuique vestrum concelebrare licebit
voces

*Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est mihi:
Clarus giganteo triumpho,
Cuncta supercilio movebo.*

Veren-

Verendum fane furrigitis supercilium,
 & plus quam Giganteos deportatis triumphos,
 valentissimi Athletæ, qui Historiarum
 palæstram pancratice & basilice exsudavistis.
 Vos enim Constantinos ex fastigatissimo
 gloriæ domicilio, in quo eos Vittatorum
 natio, præmiis scilicet inescata & bolo
 delinita, collocavit; præcipites derurbatis,
 omnibusque maculis perustos, tanquam
 nefarios parricidas, importunissimosque
 gladiatores & latrones, æterna mactatis
 ignominia. Vos Julianos ab eodem Infulato
 ordine oppressos, laceratos, atque ultra
 inferos omnes amandatos; extincta communis
 invidiæ flamma, & transfugii vel depulsa
 vel elevata labe, Coelo asseritis, virtutumque
 velut unica specimina ac miracula, fiderea
 arce donatis, & lucidas inire sedes,
 ducere nectaris succos, atque adscribi
 quietis Deorum Ordinibus juberis.

E

Vos

Vos non tantum universam Historiam
 Ecclesiasticam, in qua haud exiguam ar-
 cem & præsidium rebus suis locat gens
 Theologorum, avaritia, superbia, ambi-
 tione, & dominandi partesque fovendi
 libidine, ab sacerdotibus corruptam,
 contemeratam, & nusquam non malo
 ulcere affectam esse, invictis scilicet ar-
 gumentis, quæ vester vobis ministrat
 fundus, revincitis: verum etiam, quod
 grandius affert momentum, ipsa Mosis
 antiquissima & devenerata monumenta,
 Hebræorumque Sacros annales, quibus
 obnoxioris & obtusioris ingenii homines
 fidem religionemque suam serviliter addi-
 cere & subjugare solent, Vos jugi exper-
 tia & arrecta Colla, Vos sagacis & acu-
 tæ naris Corcula, eodem quo ceteri om-
 nes fastus, gentiumque memoriæ, gra-
 du locoque se tenere edicitis; & Divi-
 nam illam, quam ostentant, auctorita-
 tem,

tem, quæ mentis præstinguit aciem, & fulgore suo libertatem vestram urit prægravatque, strenue exploditis & retunditis: quippe qui domesticis affluitis indicibus & documentis, omnibus omnino Legumlatoribus in more positum fuisse, Numinis alicujus crepare majestatem, atque ad vulgi terrorem stuporemque sibi circumfundere.

Vos etiam, Viri Herculani, coelo capita alta ferentes, vastissimum illud Dæmonum regnum, quod vulgares tremiscunt animæ, cum omnibus portis opibusque infernis, ex Historico vestro armamentario depromtis validissimis tormentis, argumentorumque vestrorum ponderosissimo ariete & catapulta, quatefacere, labefactare, perrumpere, dissipare, magno animo suscipitis & sustinetis.

Hic vero quis potis est, pollenti pectore Orationem condere tantis pro fa-

cinoribus, tam sublimique gestorum gloria? quivse tam alte se Eloquentiæ fontibus immerfit atque ingurgitavit, ut immortalia hæc munera ac præmia vitæ humanæ, quibus Stygiis e fluctibus tenebrisque relevamur, digno verborum honore remunerari, justisque præconiis afficere ac celebrare valeat?

Herculis in posterum ingentia conticescant facta; & nobilissimi illi fileantur labores, quos amplificatrix veri verustas ventosis laudibus super astra tulit: Vos moenium inferorum quassatores & Poliorcetæ, novique monstrorum domitores, nodosioris pondera clavæ alte reductis illis toris vestris & lacertis libratitis, gravioresque multo infligitis ictus, quibus pestes illas comminuatitis & debelletis, quæ cæcas mortalium mentes perplexis implicant superstitionibus, diesque ac noctes inanibus eas terriculamentis

tis

tis incurfant, ac velut Furiarum ardentibus tædis exagitant & divexant.

Sane levis tantum umbra volitabit Clavigerum illud Herculis nomen, omnesque ejus celsæ adoreæ deflorescent atque emorientur, si cum Heroicis vestris ausis, æternoque honore florentissimis palmis ac victoriis contendantur. Vos enim non Nemeæi terroris immanem frangitis hiatum, nobilesque ejus exuvias humeris circumjicitis: sed fulmineum illum abyssi Leonem dextræ vestræ fulmine sternitis & deponitis; spoliisque onusti inceditis Diaboli, quem vasto rictu circumfremere, altaque ventris voragine prædas animarum inhiare, ex terroloquis vatum dictis credulum imbibit vulgus.

Vos non Hydram venenatis colubris vallatam, & per ictus, per cædes, novis capitibus succrescentem, ipsisque mortibus foecundam, contunditis; sed

pestem, Lernæa illa infinitis partibus di-
 riorem eliditis, & admotis flammis ex-
 tinguitis: superstitionem dico, malorum
 omnium vere Lernam, colluviam, at-
 que orbis terrarum tanquam sentinam,
 quæ & ipsa secto corpore firmior per
 damna, per plagas, ab ipso ducit opes
 animumque ferro. Vos non tripectoram
 tergemini Geryonæ vim molemque, for-
 tiore affligitis pectore; ternasque una pla-
 ga conficitis animas: sed integram Le-
 gionem, unum corpus insidentem, profligatis,
 orisque vestri vel tenuissimo diffatis
 spiritu. Vos non ferreis unguibus rostrisque
 armata Stympthalia monstra, configitis,
 ex ipsisque nubibus descendere jubetis:
 Sed Spirituales illas in aëre Potestates ex
 alto dejicitis, relisque vestris impurissi-
 mos Spiritus confoditis & jugulatis, om-
 nibus Harpyis rapaciores obscœnioref-
 que. Vos non asperum, acerba tuentem,
 & im-

& immanibus spirarum voluminibus finuosum serpentem, qui nemoris aurei fulgentia obsidebat mala, explicatis, prædaque sua evolvitis: sed longo multoque vulnere Antiquum illum & Rufum porrigitis Draconem, qui ipsas stellas & fidera mundi in terram voluminosa cauda detraxisse creditur; quem felicitatem humanam in Paradiso subsedis, funestisque pomi epulis pervertisse, non est quod quis ultra sibi persuaderi patiatur. Denique non Orci janitorem Cerberum, furiale caput centum anguibus munitum, & trifauci larratu Manes terrentem, edomatis, catenisque revinctum Grajas per urbes trahitis: sed ipsam Aulam Plutoni-
am, Acherusia templa, & Regna pal-
lencia quatitis & subvertitis; Stygiumque Jovem ferrugineo exturbatum solio, cum
immenfis Dæmonum exercitibus, & sa-
tellitum constipatissimis ordinibus, fer-
ro vin-

ro vinculisque oneratis, retortisque tergo brachiis, magnificentissime triumphatis, Macti virtute estote, fortissimi Palæstritæ, & Duellatores oprimi; Heroida illam dextram vestram, qua se ostendit, sequimini; tam nobilique cædi ac stragi instate. Discusso omni Eumolpidarum metu, terrores illi Phlegetontis Tartarei, qui lætabilem hanc vitæ auram lucemque, mortis, & æternæ quidem mortis, nigrore suffundunt, neque ullam voluptatem puram esse liquidamque permittunt, foras præceptis sunt agendi, & sedibus humanis eliminandi.

Infinitæ adhuc religiones mortales gravant, superstitionisque arctis, illigant nexibus: religiones, quæ caput a cœli regionibus exertantes horribili super adpectu incumbunt, acresque imponunt dominos. Has contra oculos tendere firmoque

STUDIIS HUMANITATIS. 41.

que gradu obfistere, vestri tantum muneris, vestri est roboris, & Heroicæ virtutis. Hanc inritate, hanc omnibus stimulis & calcaribus inflaminate; ut claustris naturæ refractis, nec fama Deûm, nec fulmina, nec minitancia ruentis machinæ murmura, vos comprimant ac refrenent, quin victore illo vestro ac contemptore animo, mundi flammantia calcetis mœnia; & gravi illa religionum mole pedibus subjecta, vicissimque obtrita, nobilissima vos victoria Cœlo exæquetis.

Sed alius, haud minus celsus, rerum nobis nascitur ordo; sublimioris adhuc meditationis pondus excipiendum & sustentandum est: cum quo utinam dicentis increfcerent viriculæ, ad justamque altitudinem evectæ, dapfili copia eloquentilis facundiæ efflorescerent. Eloquentiæ enim Numen mihi & incredibilis potentia

F

pan-

pandenda est, Oratoriæ præsertim, quæ in concionibus & multitudine dominatur, in coetibusque fartim stipatis, tamquam sua in aula, triumphat. Hac Quintiliani artifice manu pexa, circumtonsa, & detornata, magnique Roscii ardentissima actione, ac vitali igne, inflammata; nihil vel ad fortunas exstruendas, prædasque agendas, uberius & quæstuosius; vel ad nomen suum Dis superis miscendum, astrisque inferendum, illustrius & magnificentius; vel, quod nunc potissimum sectandum erat, ad arcem rerum invadendam, principatumque exercendum, potentius ac dominantius; ne mente quidem ac cogitatione informare atque attingere potestis.

Hujus fascibus securibusque qui cinctus circumstipatusque incesse- rit, non solum dulcibus amiculis & fodalibus, rem, opem, præsidium, salutem, pro arbitratu

tratu dispensabit, atque invictæ robore dextræ adfirmabit: verum etiam, quod caput est, inimicis suis, & invidiæ felle suffusis adversariis, magnitudinem suam si allatrare, & vel contra hiscere sustinerint, inopiam, solitudinem, calamitatem, infamiam, ipsa morte acerbiora imponet vulnera, & maximam malam rem mandabit.

Gravissime proinde veteres bellorum inventricem, armorumque vibratricem Pallada nostram, torvo ac truculento induerunt vultu; & non mundo muliebri, imbellique instrumento effeminarunt; sed masculo robore ac terrore circumdederunt: Capiti conum imponentes insignis galeæ, & cristas comantes, duellico circumtremescentes nutamine; Pectus impenetrabili præmunientes lorica; Dextræ tremebundam & minacem insertantes hastam: denique Lævam Gorgonei capitis

trifulcis fibilis, & monstrosa Ægide hor-
 rificantes: crediderim equidem, (quam-
 vis ad tam sublimem meditationem, ar-
 tisque suæ gloriam, humiliores illæ &
 degeneres vulgarium Literatorum ani-
 mæ adspirare nunquam sustinuerint, de
 tantoque forte mysterio, ne per Por-
 tam quidem Eburneam unquam commo-
 niti sint) ut vividissima extaret imago,
 & eminens atque expressa exsculperetur
 effigies, bellatricis & sanguinantis Elo-
 quentiæ Oratoriæ: cujus armis, paratu-
 que formidolosissimo, qui sese vallave-
 rit ac circumsepsit, quicquid increpue-
 rit minarum irarumque, non, Me-
 dius Fidius, cristatæ cassidis æra, non
 gladii, non loricae, non ipsa Martis ada-
 mantina tunica, validius in acie præsti-
 terit munimentum, ad impetus assultus-
 que hostiles refutandos retundendosque:
 quemadmodum, ex adverso, ubi acrem
 ani-

animi virtutem Præliaris exstimulavit Dea,
 ad pavorem terroremque inimicis ultro
 incutiendum, non falaricæ magnum striden-
 tes, non amentatæ hastæ, non telo-
 rum & missilium nubes, non lapidum
 saxorumque nimbi, non globorum con-
 glomerata agmina, non nitrato pulve-
 re excussa tormenta, cruentam ma-
 gis cladem stragemque ediderint, aut la-
 tiorem aperuerint limitem, ad victrices
 catervas per demessa hostium cadavera
 explicandas.

O inexhaustum & nunquam intermo-
 rientem opum invidendarum fontem ac
 scatebram! O Potentissimam Opulen-
 tissimamque Divarum Eloquentiam! O
 orbis terrarum Dominam ac Reginam
 Vim Oratoriam! quibus ego te veham
 laudibus, quo verborum afficiam hono-
 re?

Tu ex fortissimorum Rhetorum offi-

cina & armamentario, a summo vertice ad imum pedis solum, tota Cataphractaria, & ferreo munimine, hamatisque laminis conferta atque contexta, non jam corporibus, quæ sola gentium perdomitoribus patuere, vim adhibes; sed in animos irrumpis, intimaque concutiens præcordia, omnes mortalium motus affectusque obnoxios tibi reddis, nutumque tuum & moderamen vereri cogis.

Tu sternere, excitare; frangere, recreare; extinguere, inflammare; componere, perturbare; famæ tradere, infamare; cuncta denique pro arbitrio imperioque miscere pollens potensque, victrix te ac triumphatrix infers, pullosque tuos atque alumnulos, qui palmas oratorias strenuis dentibus admomorderunt, non tantum pullatæ turbæ humeris inequitare das jubesque, verum in ipsis etiam diadematorum ac purpuratorum

rum cervicibus collocas, eosque tibi ac tuis stipendiarios habes, atque vectigal pendere subigis, quibus populorum greges tributa & vectigalia dependunt.

Ad hunc celsitudinis & potentatus gradum quam multos, omni seculorum memoria, Linguae in mucronem exasperatae & ardescentis, impetus, vehementia, & gladio ancipiti penetralior acies, subvexerit, Regumque imposuerit capitibus; si percensere ingrederer, dies me atque hic deficeret halitus.

Unum nunc, qui instar gerit omnium, ceterorumque luminibus splendore suo facile obstruit, memorasse satis habebo, ingentem illum Petrum ab Arretio, elegantiorum literarum, & Humanitatis illius, quam laudamus, haud dubie principem, summumque Oratorem & Poëtam. Hic Martii spiritus orisque mordaci acrimonia, urenti sale, vibranti vigore,

48 O R A T I O P R O

re, quin imo fulmine terrifico, non tantum Sacerdotum, verum etiam Principum Flagellum celebrari, ab omnibusque prædicari, voluit meruitque; indeque sibi æternos induit titulos, & nomen suum, excuso etiam numismate, tanquam supremi dominii insigni, in famam posteritatisque memoriam emisit, quod sublimi verbere, non tergis tantum insonuerit vitæ gregis, verum etiam potentissimos id tempestatis Dominatores, & non unius orbis Domitores Carolos, Philippos, Franciscos, ad flagra deduxerit sua, atque limina sua & altaria muneribus venerari, ad pedesque suos procumbere, & stipendiis tributisque servitutem auctorare coegerit.

Hoc, hoc demum est, opes, potentiam, dominatum, ipsamque adeo Tyrannidem capeffere, ejusque jucundissima perfrui voluptate, Eloquentiæ Duel-
latri-

latricis armis telisque horrentem ac minacem , cum Petro Arretino , Europæ , universique orbis , terrore ; fulmina jaculari ; tonitrua torquere ; cœlum , mare , terram miscere ; superbulorum , qui Sacerdotii Imperiique Infulis præfulgent , humeris equitem vectari ; admirandisque lacertis , nunc frameas destringere , nunc gladios intentare , nunc ficas vibrare , nunc venena spargere & dissipare ; postremo omnium mortalium , nullo ordinis honorisque discrimine , colla ac capita persultare.

Ite nunc gentium victores , victrici lauro crinem innectite ; aurato in curru sublimes atque resupini stete ; nobilia fercula ostentate ; catenata trahite agmina ; triumphum magna pompa circumducite ; Capitolia scandite ; opima figite spolia ; palmasque vestras Jovis in gremio Æternitati dedicate. Bellicæ vestræ lau-

G

des

des obstrepuntur & obruuntur clamore militum. Multum sibi ex iis centurio, multum cohors, multum turma decerpit. Alienis subnixi viribus & lacertis, victricia arma circumtulistis. Haud propriam vobis usurpatis gloriam. Orator noster, domesticis tantum accinctus copiis, privisque opibus & lacertis suffultus, quum tam nobilia designet facinora, solusque per se, & suis viribus, omnium mortalium, ipsorumque adeo Regum & Imperatorum cervices obculcet, atque insultet; & alios post currum triumphalem tractos jugulet; alios sub hasta & præconis voce divendat; sine milite, sine turma, sine cohorte; ipse Imperator & Exercitus: nonne omnes clamores plaususque vestros, omnes vestras victorias & triumphos, magnitudine sua obumbrat, vosque celebratissima bellorum fulmina, fulgore nominis sui,

fui , vel verius fulgure , delet & extinguit?

*Cedant arma togæ ; concedat laurea
linguæ.*

Quod si jam militaris ac triumphalis noster Orator , pace orbem donarit , gladioque vaginæ reddito , quietem & otium pati voluerit , ne sic quidem sublimi e culmine descendere , beatissimorumque regum unctis & præpinguibus fortunis fasces demittere cogetur : quin , ex adverso , omnem regalem magnificentiam , lumine ac fulgore suo præstinguet , ac longe infra majestatem suam subsidere jubebit.

Detineat nos paulisper tanti splendor spectaculi , tamque illustris claritudinis radios , summis saltem rerum fastigiis , libemus , avidisque oculis hauriamus.

G 2

Ecquid

Ecquid regalius , ecquid gloriosius ?
 quam magnorum coetuum undis decumanis sese invicem trudentibus , atque omni populo , effusissimo audiendi ardore , humeros densente , unum confurgere , unum pleni habenas theatri suscipere ; & nusquam insistente , nusquam intermittente cursu , ceu perenni e scaturigine , Isæo torrentius , verborum profundere flumina ; aut veluti hibernas nives , Ulixeo illo impetu glomerare ; venæque Oratoriæ foecunditate , & inexhausta ubertate , mille oculos , mille aures , mille animos ; non dico irrigare , atque admiratione respergere , sed in stuporem , sed in sacrum quendam horrorem , sed in attonitæ mentis ecstasin atque excessum demergere ?

Ecquæ tanta principalis fortunæ paratæque species , dignitas tanta , tanta sese extulit pompa & majestas , quantam præ-

præfert & diffundit, figurarum ornamentorumque splendidis insignibus, pretiosis monilibus, radiantibus stellulis, omnique bracteato, segmentato, ac tessellato opere illusa, interstincta, atque undique circumlucens oratio? Hic Tyriis ahenis saturata purpura, & non uno murice tincta ardent dibapha: hic pellucida Serum micant tremuntque vellera: hic omnibus concharum prædis nobiliores scintillant margaritæ: denique hic gemmarum, ignesque spargentium lapidum, tanta fulgurat vis & copia, ut omnes Croesi Craffique cristas tam regifico apparatusi substringere cogantur.

Ecquæ opulentissimorum sceptrigerorum horrea existunt, tantis congesta gazis? ecqui tam alti montes auri argenti-que ullis in thesauris consurgunt? quantas sibi divitias opesque copiosi sermonis, domi construit, & tanquam Phryx eo

ariete exspoliato , exaggerat Princeps Orator : quibus ille gazis thesaurisque non draconis instar incubet , avaroque circumplexu adhærescat , sed quos larga & liberali manu effundere , & quaquaversum disseminare , summæ deputer felicitati.

Ecquæ fortunatorum dapfilia & opima convivia , tam opiparis unquam dapibus , tam lautis ferculis , tam divino symphonicorum modulo , tam suavis omnium sensuum escis illecebrisque nobilitata sunt , famamque posteritatis meruerunt , quantis deliciis ac delinimentis pascitur , pascitque , vegrandis noster Orator ? Ille , Ille instructissima ostentat fercula , & dapes plus quam Luculleas : Ille omni symphonico concentu modulatiore melodia , aures animosque titillat & demulcet : Ille , eruditi vere luxus convivator , odoro imbre convi-

vivas suos perpluit; & nunc mellitos verborum globulos, ac dulciaria scfamo & papavere sparsa jaculatur; nunc croceum cinnameumque stillat rorem; nunc delicatissimis floribus ac violis discumbentes perfundit; nunc denique ex lecythis & pyxidiculis Dionis Prusæi, vel Maximi Tyrii, eam unguentorum dissipat fragrantiam, qua epulantium corda incredibili voluptate delibuta reddantur, &, ut ita dixerim, inebrientur.

Prius Oceanum manu expleverim atque vacuarim, quam exuberantem hanc Elocutilis Copiæ affluentiam & opulentitatem exhauserim: quemadmodum & vires meas debilitari sentio, nimioque fulgore quasi absorberi, ubi auratum illud solium, lucentibus gemmis distinctum, suspicio, in quo Diva Pitho, alta gerens sceptrum, residet, per magnificamque ejus aulam & Regiam, oculis meis obam-

obambulo , cujus columnæ , laquearia ,
 parietes , pavimenta , universa denique
 substructio , partim solido auro , argen-
 to , ebore præradiat ; partim claris ardet
 smaragdis , & flammæ imitante pyropo ;
 partim tessellato emblemate , & crusta
 vermiculata renidet ; diemque sibi suum ,
 nolente etiam sole , præstat : Ut Phœbi
 mihi palatium videre videar , quod vi-
 vis & vibrantibus coloribus mirificus
 ille artifex Naso depinxit.

Tam celsam ac coruscantem sedem oc-
 cupanti Humanitati , nova decora , no-
 va affundit ornamenta , Gygis annulus ,
 dextra refulgens , cujus plus quam ma-
 gica potentia , modo nemini vestigando ,
 cœlum , mare , terras , pererrat , om-
 niaque penetralia , omnia vetustatis clau-
 stra , Sibi patere imperat.

Nempe haud contenta Regina nostra ,
 communi illa , & in propatulo posita
 Eru-

Eruditionis supellectile, recondita & alte abstrusa vocabulorum viscera inspectare, atque ad vivum persequere gestit, & ne minimas quidem voculas sub manus suas venire patitur, quas non, quæ, & unde domo sint, edere jubeat, & vel malo, fidiculis, atque omni tortorum instrumento admoto, fateri cogat.

Quod si misellæ ipsæ sibi exciderint, & præ senio ac vetustate, ne minimum quidem originis suæ vestigium aut volam prodere possint, divinam suam promittunt virgulam, cujus pollenti nutu, non auri venas, non metallorum fontes, referet, sed ab ultima inde antiquitate oblitteratam, & ipsis quoque, qui florentibus vigentibusque linguis usi sunt, extinctam verborum indolem, scaturiginem, & notationem, imis radicibus eruere, & vel ex Democriti puteo in lucem retrahere valeat.

H

Tan-

Tantum hoc ponderis habet ac momenti, tantumque dignationis & excellentiæ professori Literaturæ, & Humanitatis deliciolo, interius hocce confert artificium, ut supra ipsos Græcorum Romanorumque viros principes, atque in patria lingua volutatissimos, caput summo attollat jure, qui quæ ipsi nunquam subodorati sunt etyma & veriverbia, suis in cubilibus indagare, atque sagacissima, & veluti postico Sibyllæ afflata nare, deprendere caller.

Rugosa fanna aërem forbeant, sublimiorum, ut salutare gaudent, scientiarum doctores, splendidamque hanc Varonis artem ludibriis vexent: nihil esse jejunius, ac macilentius, vociferentur, quam injuriâ temporum obrutis, & altius demersis verborum originibus expiscandis impallescere: ipso etiam mysticorum aërio campo magis lubricum & anceps esse

esse Etymologicum studium in vulgum ja-
ctitent. Vobis , Varroniana proles , ni-
hil uberius , nihil solidius , hoc vestro
subtilissimo videtur artificio , exploratum-
que est , tum demum salvam fore sum-
mam Rempubicam , quum vocum , etiam
vilissimarum , fugitivam indolem ab cun-
abulis inde usque , ultimisque natalibus ,
retrahere licebit.

Neget Theologici supercilii triste pon-
dus , vel hilum referre , modo Cœlum ,
dies noctesque , ardenti prece votoque
adspiretur & anheletur , ejus vocabuli
a prima stirpe inolitum ingenium adspexif-
se : Vos literosi Anatomici , syllabarum
profectores , & volanti cultello Chiro-
nomontes , Cœlum vos vertice tangere ,
vere prædicatis , & fastidiosam natio-
nem , tanquam terræ filios , ex alto de-
spectatis , qui sive quod sideribus Cœla-
tum sit , sive quod minime Celatum &

H 2

ocul-

occultum sit, five quod Cavius sit altifonus coeli clypeus, suspensusque ejus fornix & palatus, hoc nominis ei impositum esse, discussis sepultæ dudum memoriæ tenebris, luce meridiana clarius, evincitis & demonstratum datis.

Cavillentur Consulti & Caussidici lucripetæ, flocci pendendum esse, modo tenso folle domum remeare, & aureos montes incubare detur, aurum unde appellationem invenerit, in promptu habuisse: Vos inaurata statua donandos, & triumphali monumento posteritati tradendos vos esse, decernitis; si aurum vel ex Hebræo, vel ex Græco fonte emanasse, vel etiam Latio venam suam primitivam debere, palam feceritis; five quod mentes auruncet fascinetque: five quod aura sua & splendore, omnium mortalium oculos animosque præstringat atque illectet.

Inf-

Inficias eant Æsculapii popæ ærumno-
 fi, vel ciccum interdandum esse, num
 morbi pestisque notationes & etymolo-
 gicas rationes eviscerare valeas, modo
 malorum istorum fontem atque originem
 investigare, atque ab ægro corpore de-
 pellere detur. Vos ipsam Hygiam comi-
 tem & pedissequam trahere, & omnes
 morbos pestesque excantare posse, vobis
 videbimini, si prius, vel corruptionem
 virium, vel fatum vitæ, ex Græca stir-
 pe: posterius, vel a pessum eundo, vel a
 peredendo, id nominis induisse, de-
 cumbenti & animam agenti immurmura-
 veritis.

Abnuant angusta & vapida Philoso-
 phorum pectora, solidæ sapientiæ vel ra-
 mentam deteri, si unde vocabuli deriva-
 ta sit origo, minus rite teneatur. Vos
 eos demum sapientum gloriosissimo titu-
 lo dignabimini, quibus non tantum a pa-

H 3

lato,

lato, gustum explorante, appellationem hanc fluxisse compertum est; verum altius adhuc penetrare, atque in Laconica dictione, succum sonante, ipsa saporis incunabula venerari datum fuit. Hoc qui vestra e disciplina imbiberit, hunc verum merumque sapientiæ succum hausisse prædicabitis, hunc bellum saperdam celebrabitis, atque hunc tanto ceteros sectæ suæ populares antistare pronunciabitis

Quanto Delphinis Balæna Britannica major.

In altissimum hunc gradum evecta, & supra habentem nubila terram sublimata quum sit Diva nostra, haud est, quod quis miretur, si pro ingentibus gestis palmisque, ingentes spiritus, ingentes sumat glorias; & nobili fastu caput ferens, Aristarchique induens pulchrum

chrum supercilium, Criticum suum acumen & numen, ipsos etiam Cæsares, magnosque illos Romanorum Consules, abjectis imperii insignibus, venerari, atque adeo horrere doceat: omnesque in universum scriptores, qui monumentis suis posteritatem sibi devinxerunt, qua sacros, qua profanos, ad Tribunal suum procumbere, legesque suas & imperia pati, jubeat.

Hæc est humani generis tutelarîs illa Dea, cujus unius luce ac radiis, illætabilis ignorantiae & barbariei nox depulsa est, quæ cunctis aliquando terris incubabat; omneque Eruditionis lumen & decus extinxerat. Hujus unius benigna & præpollente manu, infinitæ sordes maculaeque absterse, infinita persanata sunt vulnera, quæ non tantum integritatem nitoremque veterum monumentorum delibarent, verum ipsas illas principes,

cipes , ut se ferunt , scientias & disciplinas defœdarant , atque internecione delere meditabantur : quas laudes si uberiore sermone exequi ingrederer , nec initium nec exitum inveniret oratio.

Vereretur etiam , si hunc in campum exspatiarer , ne obsoleta nimis & contrita sectari , haud obefæ naris hominibus , videretur : quot enim non splendidæ & magnificæ volitant Orationes , in omniumque manibus versantur , quibus ipsi Humanioris Literaturæ Antistites , immortalia sua merita & munera , ingrata oblivione , & æruginosis malignorum invidiolis , minui & extinguere haud passi , pervictum dederunt , sine ipsis , eorumque lumine Critico si fuisset ; non ceteris tantum disciplinis , verum etiam ne Theologiæ quidem , sanitatem , dignitatem , atque majestatem suam , factam rectamque servari potuisse ; evidentissimum.

munque imminere periculum, ut cuncta ab æstu barbariei iterum absorbeantur, & tetra nocte, atque illuvie errorum sepeliantur, statim atque ipsi fenum suum condiderint jubar, radiosque terris præbere negaverint.

Ne itaque actum agam, aut vestigiis incurram Virorum, hac in arte excellentissimorum, qui ferentibus ventis, & plenissimo velorum sinu, hæcce laudum suarum spatia emensi sunt; alia mihi ratione & via instimulandi estis, Gloriarum & Ambitionis Candidati, ad nobilemque Critices palmam capeffendam inflammandi.

In Græcis Latinisque monumentis qui habitat, & ceteris omnibus studiis, tanquam nugis & quifquiliis amputatis, dies noctesque volutatur, tandem condignum hocce laborum, & fuliginis, quam nocturnis lucubrationibus imbibit, præ-

I

mium

mium reportat, ut numerosissimum illum veterum Scriptorum exercitum, tanquam supremus dux & Imperator Reipublicæ Literariæ, lustrare, sub ordineque & signa cogere, atque deribere pro arbitrato possit; eique absolutissima fiat potestas, alios ut principe loco donet, alios de gradu deturbet; alios primorum ordinum creet ductores, alios ad famulæ turbæ conditionem, & lixarum calorumque fordes detrudat, atque omnibus in universum, alta sede juridicus sedeat & quæsitior, judiciaque trepidis reis sortiatur, ac dispenset.

Huic Dictatoriæ potentiæ ne Cicero-
nem quidem suum eximet fastigium, quo
minus Latino Consuli, violatæ Latinitatis
grandis dica impingatur, acrique convicio
aures probe probeque effricentur. Summo
hoc fulgens magisterio castigatissimam
& limatissimam Horatii lingu-
am,

am , quantumvis Quiritium inclamet
 opem fidemque , ad exactiorem revoca-
 bit regulam , & politiore lima splende-
 scere docebit. Infinitum foret cetera id
 genus persequi. Ad aliud prævertere me-
 lius fuerit. Hic Latii parens , novusque
 Romulus aut Camillus , de jure Civitatis
 quæstiones exercebit , atque e loco su-
 periore pronunciabit. Hoc ore Latino
 dignum ; illud e media emerfit Barba-
 ria. Hoc elegans , & incredibili florens
 venustate ; Illud inficetum , putidum ,
 rus merum. Hæc structura plena & so-
 nans allabitur ; illa teretes & meliori
 succo innutritas haud placat aures. Est
 hæc stribligo , sartagoque loquendi. Ce-
 rebrum tam absongo horridoque verbo
 cui non excuteretur. Silices prius meus
 concoxerit stomachus , quam scabrosam
 adeo , verrucosamque orationem. Facef-
 sat in maximam malam crucem , tam im-

portunum vocabulum, eoque se auferat, unde sinistrum pedem intulit.

Guttula tantum vos respergo, ex immenso illo mari, in quo delicias facit, & regnat, Aristarchi præclara suboles; quibus & hoc, tanquam satellitibus suis, vacuum solutumque esse iussit Diva Humanitas, ut nulla Manium cinerumque reverentia, veteres illos vexare, raptare, distrahere, lacerare, minutis ictibus ferire, secare, urere, excarnificare, truci laniena exercere, vulneribus conficere & contrucidare liceat, modo Medicam manum, & salutarem opem profiteantur & prætexant: idque adeo non per dedecus, & famæ detrimentum, ut, ex adverso, illustre inde nominis decus ad eos redundet, eorumque tituli inter Criticorum Coryphæos, & literati orbis Principes, consecrentur, atque in perennem seculorum memoriam immittantur.

Mag-

Magnas invidendasque concelebro opes , quæ vel ambitiosissimi capaces spiritus , gloriæquæ flagrantissimam sitim , fatiare possint.

Sed hæc mera sunt crepundia , cirratorumque nuces , & nugæ multo maximæ , præ quod Humanitatis terminis & cancellis coërceri negans Critica , & astris celfo vertice æqualis gradiens , revulsis religionum & anxie superstitionis repagulis , quibus plebeja pectora terrentur , ipsos etiam sacros Scriptores , qui divinum & falli nescium afflatum præferunt , jugum suum accipere , Heramque & supremam Arbitram fateri imperat.

Ridere libet Dominæ & Dictatrici nostræ , meticulosa illa & obnoxia Theologorum ingenia , qui Cœlestis inspirationis & auctoritatis splendore fracti , atque oppressi , vix judicii arbitriique ocu-

los erigere , & contra tollere sustinent: multoque tutius esse pronunciant , obvoluto vultu adorare , quam Cœlorum reverentiam ac majestatem nimia confidentia violare.

Spleni non imperat , quum ab iisdem illis Religiosis, magnifica projici audit verba , & ad vulgum atque mulierculas ostentari , Divinam quandam providentiam , pro monumentis prophetarum atque Apostolorum excubasse , atque ut quam minime contaminata ad manus nostras devenirent , pervigilem curam agitasse : quasi Excellentissimæ illi Naturæ , a rebus nostris semotæ , longeque sejunctæ , quicquam accederet decederetve , si illibator Mofi , Davidi , Esajæ , aliisque Hebræorum scriptoribus , integritas constaret , quam Platoni , Pindaro , Homero , Ciceroni , Horatio , Virgilio , aliisque seculi sui ,
om-

omnisque memoriæ, ornamentis & miraculis.

A cachinno non temperat, quum omnes Summates, Medioxumos, Infimates Præfules, partim cæco, partim factioso fervore, non tantum pro sacrorum Codicum intaminata sanitate, tanquam pro aris & focis depugnare videt: verum etiam coelestes illos quidem, sed irritabiles animos, fluctus in simpulo movere, atque in mimo paratragediari cernit; tanquam si sacrilegii nefandam maculam conciperent, temeratorumque gregem augerent, qui qua præfidentia, in libris Græcis Latinisque, Criticum mucronem destringunt, & Censoriam virgulam calefactant, eadem ac gemina audacia, teli sui aciem, in sacris Vatum monumentis, strenue exercent, ne situ ac rubigine obducatur, & minium, notas, obelos, stigmata, pro arbitratu dispensant.

Alia

Alia & meliora sapere , ac quam longe opus hoc Censorium , absit ab irreligiosa & nefasta temeritate , docere potuisset & debuisset , illustris ille Marcus Meibomius , nobile , non Græcæ tantum , Latinæque , sed etiam Hebrææ Critices prodigium , ac demerso in tenebras orbi novus incedens Lucifer.

Hic quum , haud secus atque olim Hercules operas Eleorum regi locavit , in Hebræo Codice , quem infinitis mendarum examinibus insideri , Lyncea acieprehenderat , eluendo atque expurgando desudaret , & ex Criseos suæ dictatis regulisque , ima summis misceret , atque nunc verba expungeret , nunc sententias exturbaret , nunc integros versus exulare juberet , nunc universa etiam capita convelleret & labefactaret , adeo non sceleri sese affinem credidit , contemneratæque religionis labem suscepisse sibi visus est ,
ut

ut quotidie *labiorum sacrificia decies millena summo Numini obtulerit*, identidemque, ubi magnum, & tanto Censore dignum, opus sub manibus procedebat, ingeminaverit. *Laudatus sit Deus, Laudabile nomen ejus. Quas ego grates, quas tibi persolvam laudes, luminis auctori fontique, qui immensi splendoris radiolo hanc mentem insinuasti, tantamque gaudiorum materiam Orbi, ex hoc Critico pectore, expromi, & illucere jussisti.*

Careret orbis terrarum tam demissis Deum supplicandi simul, simul gratulandi, formulis, nisi ipse noster criticorum princeps & Antesignanus, solennibus & propriis verbis eas prævisset, atque votiva veluti tabella in Æde Memoræ suffixisset: qui & hoc modestiæ suæ egregium atque unicum specimen poste-

K

ritati

ritati transmittere voluit, soli Numini acceptum sese referre, quod tantum Sacrae Critices donum, inde a captivitate Babylonica deperditum & confepultum, ipsisque Haggæis, Esdris, Nehemiis denegatum, possidendum usurpandumque sibi commisisset: simulque gratanter professus est, si tanto pro beneficio ac munere, divina altaria condigno victimarum honore adolendi sibi essent, non Hecatombas immolandas, sed millenos, & amplius, candidos auratosque tauros sibi incumbere jugulandos, pro ter milenis, & quod excurrit, foedissimis maculis, multoque pure exulceratis vulneribus, quibus partim turpi ignorantia, partim supina socordia, partim vesana audacia & libidine librariorum. & operarum, ab ultimis inde seculis, sacrosanctum Veteris Testamenti monumentum obsessum oppressumque jacuisset.

Hic

Hic vero cavete, eas cicatrices, easque intelligatis labes, quas, omnibus linguis, haud satis introspecta genuina origo atque indoles imponit: hisce tam magis urgueri sacrum codicem, quam magis vetustatem fert, in ultimamque adscendit seculorum memoriam, omnes sani æquique rerum iudices arbitrantur: exploratumque habent, eas non nisi antiquissimis orientalium, & præsertim Arabum, monumentis adytisque perlustratis & excussis, percurari atque depleri posse.

Verum non is erat magnus Meibomius, ut vastum spiritum tam exilibus curis impenderet: jatraliptis, & patellariis medicis opellam hanc transmisit habendam, queis vacat omnes orientis angulos perreptare, atque ex viva adhuc & florentissima Hebrææ matris propagine & dialecto, emplastra & malagmata repetere,

quibus se linguæ sanctæ injurias relevare, ejusque male affecta membra, novo vigore ac decore recreare posse gloriantur. At vero ingens Criticus nobiliorem sibi desumere voluit provinciam, eamque sibi medicinam admovendam esse decrevit, quam, multos jam per annos, ceromatico collo in Græcæ Latinæque Critices palæstra exantlaverat, semperque sibi ferrum & flammam præsto esse jussit, quibus Davidi tabidum effoderet oculum, Esajæ crus fractum amputaret, Jobo suppuratum brachium præcideret, Ezechieli tumentem strumam exsecaret, Omnibus carcinomata, & alte hærentem visceribus pestem, extirparet.

Tam splendido in munere & curatione, facem prælucebat tanto Æsculapio, omnibus sæculis quæsitæ, omnibus ignorata Hebræorum Metrice, quæ ut cum hoc novæ auroræ prænuntio nata, atque in
lucem

lucem edita erat, ita, proh dolor! eo extincto simul occidit, antiquisque tenebris obruta & demersa jacet. O deplorandum & luctificabile orbis terrarum fatum! O damnum nullis unquam remediis refarciendum, nullis pretiis redimendum! O stultam Principum Regumque avaritiam, & auri facerrimam famem, quibus ego te diris & devotionibus maectabo! Tu rebus humanis majorem diem, candidioresque soles invidisti: Tu mortalia pristinae nocti iterum damnasti & mancipasti; quod lucidi hujus Phosphori Criticum numen, debito munerum tributorumque honore, propitiare pigrata sis.

Etenim ut excellentissimam artem justis praemiis condecorare discerent Mecænates, (neque enim lucrum inhiasse ficcum hominem, cui aquae Potori nomen a sobrietate inditum, vel suspicari

fas fuerit) utque myſterii haud gratis e-
vulgati, ſed magno Imperatorum Re-
gumque ambitu, & majoribus adhuc
donis præmiisſque, foras evocati, laus
decuſque tanto illuſtrius floreſceret, ne-
gavit bonus ſenex, ſe Criticam hanc Scrip-
turarum clavem eſſe expromtutum, niſi
auro contra rependeretur.

Lapſus ſum; ne univerſus quidem hic
terrarum globus, in fulvi metalli gla-
ciem, Midæ alicujus attactu, revinctus,
tantum penſaſſet arcanum; quum tamen
ſe aliquot centenſis aureorum nummo-
rum millibus haud difficilem impervium-
que fore, profeſſus ſit, ad eamque mu-
nificentiam Imperatorem, Principes, at-
que omne nomen Chriſtianum ultro in-
vitaverit.

Sed in altiori adhuc ſaſtigio Tribunal
ſuum collocat Diva Critice; eoque ad-
ſpirat, quo ne Ipſi quidem Meibomii
ani-

animos sustollere unquam ausi sunt. Ubera scilicet Palladis , a teneris inde unguiculis , bibere , avidisque haustibus ducere solita , venas ac medullas suas non tinxit , non coloravit , non infecit , sed penitus penitusque saturavit purpureo illo Eloquentiæ succo , qua solos Græcos Latinosque , tanquam pupulos suos & delicias , Natura dignata esse videtur , cuiusque divina plane ac cœlestis temperies , sublimis spiritus , & simplicitate mista majestas , in aureæ illius ætatis foetu ac progenie , ad miraculum usque effloruit.

Hoc virginali Musarum lacte , ac sacro latice , enutritus ac saginatus Criticus , non aliam orationem pro sana integraque agnoscet , quam quæ hisce c fontibus & scatebris dimanat : atque omne in universum dicendi genus , quod non ad Fabii , Rhetorum principis & vex-

80 O R A T I O P R O

vexillarii , laboratissima præcepta excul-
tum , perpolitum , elimatumque sit ;
tanquam delicatissimi sui stomachi odium
fastidiumque adspernari , & corrugata
nare procul a se aspellere non dubita-
bit.

Hanc autem unicam veræ Eloquentiæ
speciem formamque , a Cicerone ad
summum splendoris culmen subvectam ,
quum sacri scriptores nunquam adspexe-
rint , animoque informarint , fierine po-
terit quin in gravissimam Ciceroniani
alumni censuram incurrant ? eosque nunc
humi adhærescere , nunc lutulentius flue-
re , nunc falebris & incilibus hiare , nunc
incultu illuvieque sermonis horrere , nunc
opima & adipali Asianorum dictione tu-
mere , nunc aliis laborare vitiis pronuncietur
tam censorieque increpitos dimittat , ut
gratiam iis facturus videatur , si scite po-
liteque loquendi tantum laudem palmam-
que

que iis adimat, ac non simul religionem, debilitet convellatque, quam sine palæstra Ciceroniana, sine Fabiano nitore, sine lautitiis illecebrisque Terentianis, scripto consignare, mortalibusque insinuare, in animum induxerunt.

Hunc Rhinocerotis Censorium nasum, non nisi Apollineo nidore placandum, gessit, in sacrosque auctores erexit, splendidum illud Humanioris disciplinæ decus fidusque Petrus Bembus, Leoni Decimo, magnanimo illi Elegantioris Literaturæ Altori Statorique, a secretis deliciisque, quem Petrum, non tam purpura Romana, atque a Pontifice proximi sacerdotii insulæ decorarunt, quam Eloquentiæ, quam Poëtices, quam Humanitatis immortalia ornamenta atque insignia illustrarunt, in famamque atque perennes titulos ire iusserunt.

Hic ne incredibilem dicendi venerem

L

gra-

gratiamque , qua vigeat , præfloraret , Ciceronis Deos immortales ab interitu revocare maluit , quam unius Christianorum Dei nomine atque honore , limatulas illas suas atque politulas Ciceronianas chartas commaculare: idemque Serenissimo Venetorum Patrum Confessui exemplum præbuit , ut Pontificem Maximum solenni adoratione veneraturi , Eum Deorum Immortalium sacras vices gerentem consalutarent.

Delicatuli adeo palati , & sublimis gustus Criticus , quo loco graduque Hebræorum Vatum Apostolorumque monumenta locaverit , vel me tacente , sagaciter subodorabimini , ne tamen non vox mea , officio , quod in præsentia suscepit , fortiter defuncta videatur , haud vos celabo , tam mirifico in pretio sacros auctores habuisse hocce Musarum unicum delictum , & Humanita-
tis

tis columnen , ut Pauli epistolas , *Epistolaccias* patrio idiomate insigniverit , & perhonorifico misellarum litterularum titulo , thuri piperique involvendo sacravenit ; & sancte dejeraverit , si lacrymosas chartas , occinente cornice evolutas , & non nisi multo labore exsudatas , vel semel adhuc exantlare haberet , periculum fore præsentissimum , ne omnis sibi Latinitatis flos honorque exaresceret , & Ciceronianæ venæ limpitudo crassis Hebræorum fordibus oblimaretur.

Eamus nunc homines Theologi ; Graeciis ac venustatibus omnibus iratis in miseram hanc lucem editi ; & furdo palato , hebeti gustui , omniumque sensuum stupori , inde a teneris damnati ; Paulos , aliosque Divinos scriptores , immensis præconiis vehamus , & copiosos , uberes , grandes , celsos , heroicis sensibus affectibusque exaggeratos , ac vere Cœlesti

ore spirituque supra omnes Demosthenes & Cicerones sublimatos, percelebremus: Vos Humanitatis præstites, Græcæque ac Latinae Eloquentiæ præfides ac propugnatores, tantum dedecoris & detrimenti, in Literatam vestram Rempublicam, ab illiterato illepidoque grege importari, haud lentis oculis animisque adspicietis, importunasque illas glorias, quibus Elegantissimæ vestræ, & omni numero absolutissimæ disciplinæ, majestatem, nos turba minuimus violamusque superstitionosa, animosa & magnifice depulfabitis, atque artis vestræ excellentissimis luminibus, tantam labem ac maculam offerri & offundi, gravissime indignabimini, nec minus acriter ac vehementer ulciscemini.

Eamus Veterum Oraculorum miratores, qui vitam non vitalem duceremus nisi sitim quotidie ex Sioniis hisce fontibus

bus restinguere, & pectora irrigare daretur : Eamus , & , impresso labris digito , adoremus præfulgentis & inaccessi folii radios , ex splendidissimis variciniis emicantes : stupeamus torrentis ingenii redundantem ubertatem , ardoremque , quo Prophetæ graves , excelsi , magnifici , incedunt , eorumque oratio acris & incensa sese effert , & novis identidem pabulis atque alimentis ignescit & inflammata fertur , ut Pericle potentius fulgurare & tonare , Platone illecebrosius animos illabi & insinuare , Demosthene pugnacius & lacertosius perrumpere ac prosternere , ipso denique Cicerone imperiosius mentes , quodam veluti clavo , gubernare & moderari nobis videantur. Vobis , quibus Sionis colles præ bicipite Parnasso , Musarum vestrarum amoenissimo domicilio , steriles & emortui deputantur , quique Heliconia thyma dies

noctesque circumvolitatis , floriferis ut
 apes in saltibus omnia libant , omnia sic
 iridem Apollineorum vatū aurea dicta
 depascentes , vanæ tantum umbræ &
 species volare videntur pelliti illi Fatilo-
 qui gentis , cujus incultum & turpiter
 hirtum ingenium , excellentem illam
 Eloquentiæ vestræ imaginem , ne suspi-
 cere quidem , nedum capere atque tueri
 potuit : omnemque illam tanto opere
 buccinatam a nobis amplitudinem , sub-
 limitatem , ac Cœlesti Rege dignam
 Majestatem , si ad vestrum illud eminens
 atque expressum exemplum contendatur ,
 tumidam quandam , ac ventosam , & Asia-
 tici cœli fidere afflatam grandiloquentiam
 & pompam pronunciabitis : vel verius ,
 meteora quædam , scintillantes faces , ig-
 niculos haud ex solido lucentes , & flam-
 marum sparsos globulos , ex incensa affe-
 ctuum exhalatione , evanido fulgore vi-
 brantes.

Macti

Maſti eſtote tam nobili ſtomacho ,
 tamque erudito & eleganti faſtidio ,
 Græcorum Latinorumque librorum hel-
 luones , quibus ex alto naufæa commo-
 vetur , atque inteſtina concutiuntur ,
 ubi Hebrææ modulatorem moderato-
 remque Lyræ , quaſi omnes Horatios
 Pindaroſque altiſono plectro delere me-
 ditaretur , Dei ſui laudes auditis concele-
 brare. Quod auctoritate ac Maieſtate ſit
 circumveſtitus , & jubare veluti amiculo
 circumfuſus , Coelos tanquam vela &
 aulæa intendat : aulasque ſuas & ſacra
 palatia in aquis contabulans & coag-
 mentans , nubium triumphali curru ve-
 hatur , ventorumque alis libratus ince-
 dat ; igne ante faciem ejus vorante , &
 degraſſante , ejuſque latera atris nimbo-
 rum globis , & tempeſtatibus , undique
 circumſtipantibus.

Non Dirçæi inſtar cygni multa aura
 levare ,

levare, sed nubes & inania captare, ac
 præcipitem ruere decernitis, eundem il-
 lum plectripotentem Abramidarum Re-
 gem, quum mortis implicitus laqueis,
 Stygiisque Orci gurgitibus haustus atque
 circumdatus, Jehovæ, præsidii, arcis,
 propugnaculique sui, præsentissimum
 Numen, hisce coloribus expingit. Incla-
 matus a me Jova, imploratus a me Deus
 meus, vocem meam de suo exaudivit
 palatio, meaque ad eum quiritatio, in
 ejus penetravit aures. Tum commota
 contremiscere tellus, & concussa mon-
 tium fundamenta cohorrescere; namque
 nasus exarserat illi. Fumum naribus ex-
 halans, ardentem ignem faucibus ejacu-
 lans, prunisque exardescens, proclinato
 coelo descendebat, ac subjecta pedibus
 suis caligine, Cherubo inequitans vola-
 bat, seque ventorum alis suspensum li-
 brabat. Circumjecerat autem sibi late-
 bram

bram tenebrarum, nimbosarumque aquarum, & spissarum nubium quasi æthereum umbraculum. Quibus nubibus a fulgore Ipsum antecedente exuberantibus, grando & corusci ire carbones. Et Jehova in Coelis intonante, Altissimoque suam edente vocem, grando & corusci ire carbones. Telaque sua vibrans, Coelos jussit diluviare, tortisque fulminibus eos colliquefecit. Et nudati sunt aquarum gurgites, imæque moles patefactæ mundi, ad increpationem tuam, Jehova, ad spirantem ex naribus tuis turbinem.

Hæc, hæc esse aurea flumina, hæc corusca fulgura, hæc altioris & Divinæ cujusdam mentis immensa pondera, infra quorum decus & magnificentiam, Pindari, Horatii, omnesque illi testudine sua nobilitati fidicines, quantumvis sibi sublimi vertice sidera pulsare videantur,

M

con-

confidant, nos humilia & angustiiis circumfessa pectora jactemus: ad hanc coelestem grandiloquentiam, veluti ad venam, ex ipso Patre luminum largiore impetu emanantem, toti religiose inhorrescamus, attonemur, & venerabundi procumbamus: Vobis queis beatiore vena madefieri quotidie conceditur, quique Parnassidum Nympharum Nectare, & succo Ambrosio ebrias, suaviterque faucias mentes geritis, has inconditas, despumato vestro judicio, & grandiores carminis offas, male digeritis transmittitisque, & tanquam ampullas & sesquipedalia verba, aures teneras & scitule tornatas verberantia, exploditis atque exculcatis.

Eamus itaque, postremo, quibus Christiani gregis pascendi, sanctique Spiritus perenni ubere, ac jugibus aquis, enutriendi, incumbit munus: non tam Pindarici, quam Davidici fontis plenos vidof.

vidosque haustus ardente siti capiamus; non tam Virgiliano Ovidianoque, quam Esajano stylo penitus contingui atque inundari gestiamus, ex uberrimisque vaticinorum Dei virorum pratis, gemmantes flores, odorata ferta, suave olentes corollas, ex alto ductas figuras, gravissima emblemata, vibrantia orationis lumina & insignia, inexhaustum denique, ut miscellis nobis videtur, ac vere Divinum verborum ac sententiarum apparatus undique carpamus; instruamus, & supplicationibus, concionibusque nostris intexamus. Verba precantia Electis & Fidelibus Jesu Christi præituri, Deumque ore publico veneraturi, gloriosissimis illis titulis Sacrosanctum Numen convestiamus, quibus ipse se regaliter circumdedit, quosque ministerio Vatum suorum Ecclesiæ in gremio commendavit. Omnium aures, oculos, animos Co-

M 2

lestis

lestis Patris reverentia ac sacro horrōre perfusuri, atque e facibus terrenis sublime evecturi, Eum compellemus Tremendum agminum exercituumque Dominum, qui præpotenti nutu cœlum, terras, maria concutit & collabefactat. Cujus immensam gloriam fiderea compages lætis ignibus undique exultans, oculosque adludens, canoro modularu concinit ac concelebrat, arcano illo mutoque sono ultimas terrarum oras penetrante. Qui lumen habitat inaccessum, eos spargens radios, eum vibrans fulgorem, quo omnis mortalis acies debilitetur & hebescat, quemque ipsi Seraphici spiritus, obnuptis alarum tegumento vultibus, adorare cogantur. Ad cujus solium cœlestibus scintillis circumlucens, & igneo fluvio cinctum, millies milleni apparent satellites & stipatores, angelorumque innumerae myriades jussa capeffunt; ventorumque ac flammarum ritu faceffunt. Qui

Qui e palatio suo sese cfferens , & cacumina calcans terrarum , montes sub pedibus suis contabescere ; valles discedere , & ceræ instar , æstu ictæ , eliquescere cernit. Qui minis suis mare incerpitum exsiccat , magnæque abyssi profunda arefacit , piscium innumera sobole præ fiti intermoriante. Qui cœlos convestit lugubribus , ac veluti sacco involvit cilicino. Qui solus immortalitatem possidet ; & quem penes omnes in univsum gentes non guttam in situla , non ramentum pulvisculi ad bilances implere valent.

Hæc aliaque id genus magni & tremendi Regis insignia , & solennia decora , Cœlo ipso demissa , calente pectore , ardentibus oculis , composito vultu , dispanfis manibus , agitato corpore , actione omni inflammata , ipsaque mente supra nubes quasi educta , eodem Spi-

M 3

ritu

ritu quo vatibus infusa sunt, Deo nostro
 refundere minuti Oratorculi conemur ;
 & per laxa & numerosa temporum spatia,
 Seraphicum illud Ter Sanctum Jehovahæ
 Exercituum ingeminemus, ad cuius so-
 num limina postesque intremant, populi-
 que corda intimo venerationis sensu ictu-
 que concutiantur. Vobis Heroica, & ple-
 bejis superstitionibus intacta atque inte-
 merata pectora, dithyrambico cothurno
 desævire, sesquipedalia verba eructare,
 bullatas nugas ampullari, vitioso vento-
 soque tumori plenis velis indulgere, Bac-
 chanal exercere, omnibus denique Evii
 Patris thyrsò in furorem datis Mænadibus
 & Mimallonibus, cum suis raucisonis
 & perterricrepi bombis, acrius furere
 atque insanire videbimur ; nosque cum
 Dei nostri horroribus & religionibus,
 longum valere jubebitis.

Eo jam videor subvolasse, ut altius
 con-

contendi non possit ; fastusque regale spirantis vel laxissimum sinum me implevisse, negare equidem haud sustinebitis, studiosi Adolescentes, qui tanquam flos juventutis delibatus, cornua arrigitis, atque Ambitionis in gremio pulcra & præclara omnia minamini.

Sublimior tamen adhuc impetus volatusque mihi arripiendus est, quem dum adorno, atque exhaustire molior, utinam mihi alatus ille Poëtarum cornipes terga commodaret, & Pegaso, Sacro illo Pegaso, magnum per inane invehî, & astra superscandere daretur. Jam dudum sane Orationem meam ad se rapit, universamque absorbere postulat, Divina illa Poëtica, quæ Dædaleis librata pennis, grandiumque alarum remigio levata, æthereas appetit domos; in altosque nubium tractus sese condens, centeno gutture nititur, & immortalî ore recinit resonatque.

Hic

Hic vero non possum non vehementius modestiam emirari Reginae Literaturæ, quæ, Humanitatis titulo, sese supra reliquas doctrinas tantum extulisse contenta, quantum humana inhumanis, vel etiam pecuinis, antecellunt, non Divinitatis potius sumserit honorem splendoremque, quippe quæ, Pierius ubi calor & æstus incidit, acremque animi vim succendit, non humanis ultra cancellis circumscribatur, sed cœlestibus quibusdam stimulis, & furore Divinitus immisso, rapiatur: quam ob causam viros Poëtas, tanquam magnos Cœlitum natos, & omnis sapientiæ Patres Ducesque, suscepit atque devenerata est universa antiquitas, eorumque nomen ac memoriam religione & cœrimonia Deorum immortalium consecravit.

Huncce Divini cujusdam spiritus afflatum instinctumque quicquid crepuerint,

rint , atque etiamnum crepent , qui altius rebus mortalibus capita extollunt , sapientiæque , qua humanæ , qua divinæ , Patres & Antistites sese ferunt ; solis Vobis , solidis & verbis & factis , vindicare , immiffaque manu asserere datum est , Heliconis beatissimi cives & incolæ : Vobis , Phœbeis oloribus , honorem hunc proprium perennemque sanxerunt , ingeniorum supremæ Dominæ & Arbitræ , Pegasides Sorores : Vobisque , albæ gallinæ filiis , decus hoc potenter arrogarunt.

Ludificari vobis suave prolubium est , & naso adunco suspendere Infulatum ordinem , nostrorumque temporum Eumolpidas , qui non Cithæronis sacratissimis collibus , sed Sionis vertice , non ab Apolline , sed a Jehova Exercituum adspiratis incalescunt ignibus . Faceto eos sale vestro perfricare , longèque ac late

N

riden-

ridendos propinare, splendida vobis dicitur bilis, quum pro concione sese jactantes, atque in pullato popello, & mulierum coetibus, tanquam sua in aula, dominantes, vultu lacunaribus affixo, spiritum ex alto evocant, atque e coelo sermonem prolestant.

Vobis, vobis, simul atque pennipotentis vestri mannuli dorsum inscendistis, profiteri & prædicare fas jusque est.

Est Deus in nobis, agitante calefactus illo:

Sedibus æthereis Spiritus ille venit.

Sane quid Divinius quam, post foecundos calices, pulcre potum, madidisque alis, cum Rudiaæ alumno, ad carmina fundenda prosilire; & Dominis Cyrrhæ Nyfæque possessa, Phœbi, inquam, & Bacchi amabili ardore inflammata pectora
con-

concutere , & immiſſis habenis Poëtico
 furori tradere ? Quid Coeleſtem magis
 inſtinctum , atque ex alto illapſum pro-
 dit ſpiritum , quam Pierio ſub antro Del-
 phicam laurum commordere , & voca-
 liſſimum eloquium canoris ac late reſo-
 nantibus nectere modis : vel Entheum
 quatere thyriſum , & centum ſibi voces ,
 centum ora , centum linguas , etiam in
culice dicendo , depoſcere ? Quid fide-
 rei & purioris ætheris afflatum , atque
 beata commercia , potentius adſtruit ?
 quam Deo plenum , & Apollineo œſtro
 percuſſum , unguis rodere ; digitos ipſos
 demordere ; auriculas circumſcalpere &
 rubefactare ; frontem tundere ; caput
 verberare ; oculos celeri rotatu verſare ,
 aut uno in obtutu , trabali velut clavo , fi-
 gere ; crebro pedis ictu pavementum
 vexare ; gravidum pectus ſpiſſo ſuccuſſu
 ſubſultuque exagitare ; tenſis faucibus

Cantatrices Deas inclamare ; follicantibus buccis pulmonum ventos urguere ; ardentem camino massam percoquere ; denique fœcundum uterum felicissimo nixu dissolvere , carminisque fœtum excludere , quem ex ipso Jovis capite profuuisse , liquido jurare sit.

O immortalium religioso honore cultaque dicandum Numen ac Lumen poëticum ! O coelestium fatu edita Diva versificatrix ! quibus ego te titulis ornamentisque induam ? qua opima fatis atque exuberante oratione , inexhaustam tuam fœcunditatem , tuumque ventrem partumejum , novos usque & usque fructus , coelo dignos , superfoetantem decantabo ?

Non mihi si linguæ centum sint , oraque centum ,

Fer-

STUDIIS HUMANITATIS. 107

*Ferreæ vox, omnes Fætus compren-
dere formas,*

*Omnia Venarum percurrere nomi-
na possim.*

Vestræ opis, Vestræ viviparæ virtutis
est, Phœbei Vates, mirabile illud lætis
Phrygibus fumen superare, nunquam vi-
sis triginta mamillis clarum, scrofaque
alba, Æneadis rem prolemque porten-
dente, foecundiores, nunc robustioris car-
minis frustra editis, & Sophocleo hiatu
Tragicum bacchantes, buccas rumpitis,
ingentique enixu molimini, quod pulmo,
animæ prælargus, anhelet: Nunc Pindarici
fontis haustus non expallescit, sed pro-
fundo illo ore, torrentis instar, late dilu-
vium meditantis, per audaces dithyrambos
verba contorquetis, & devolvitis: Nunc
Alcæi vel Orphei aureo plectro, sonum sa-
cro silentio dignum movetis, cui non tan-

tum functorum Manes, & pallentes umbræ, bibulas præbeant aures, sed etiam Eumenidum capillis impliciti angues, cristas submittant, & bellua centiceps, caudam remulcens, atterensque, trilingui ore, tanquam Orcum triumphanti aduletur: Nunc Stentorea voce Heroicum intonatis, cornua quod vincatque tubas, & vasta mente arma virumque sonatis, currusque, & equos, & facies adspicitis Deorum, qualisque Rutulum confundat Erinnyes: Nunc campo decurritis,

*Per quem magnus equos Auruncæ
flexit alumnus,*

& stricto Satyræ ense, Lucilii in morem infremitis, aut cornibus foeno insignitis prælia meditantes, pedibus pulverem spargitis: Nunc Troissuli instar, læti & alacres volitatis, & mordentibus salibus,
acri-

acrique fanna vernas agitis equites, & liberali manu alapas dividitis & dispensatis: Nunc numerisque animisque Archilochi, truces deproperatis jambos, aut celeri & famoso hendecasyllabo arroforibus vestris laqueum mandatis, mediumque ostenditis unguem: Nunc Æoliæ more puellæ, aut amabili illo atque amatorio pede Anacreonteo, calores vestros fidibus committitis, & verba chordis sociantes, Lyæum Patrem, curarum dormitorem, Dias Aganippides, auream Venerem, illique semper hærentem Cupidinem, cum Gratiarum gratiosissimo concelebratis choro: Nunc flebili elego saxis & quercubus opploratis, & vocem moriente cygno dulciores, lacrimis toti exstillatis, & guttatim contabescitis miselli amatorculi: nunc eodem modulo triumphos canitis, & beati lectuli memores, gaudia vestra, ac læta furta, posteritatis memoriæ consecratis

Dicitur

*Dicite io Pæan , & io bis dicite
Pæan :*

*Incidit in casses præda petita
meos.*

Nunc Rubri hortorum Custodis sacris ini-
tiati , Ovidii ad exemplum , aut Arbitri
elegantiarum , liquido plasmate mobile
guttur conluitis , & patranti fractoque
ocello eliquatis , lumbum quod intret ,
& tremulo versu urticam scalpat ;

----- *Incendi quo frigidus ævo
Laomedontiades , & Nestoris hernia
posset.*

Nunc denique graviore thyrso icti , &
insolito oestro furentes , avia Pieridum
loca peragratis , nullius ante solo contri-
ta , indeque insignibus coronis tempora
velatis , unde perpaucorum frontes se-
qua-

quâcibus ac circumlambentibus hederis sunt redimitæ: atque proculcatis terrilorum vatum minis & religionibus, horrores animorum tenebrasque radiis veluti solis, ac lucidis melioris diei telis discutitis; claraque cæcis mortalium mentibus lumina præpendentes, eos acrium dominorum jugo degravatas cervices exuere docetis.

Hæc sunt Divinitus percussæ incensæque mentis illustra documenta. Hoc est insidens pectori excutere Numen. Hoc est ipsum induere Deum, ejusque frenis & calcaribus temperatum, concitatum, & admissum inter sidera spatari, Cœlitum epulis adhiberi, Divos inter laureatum, fluidoque lumine tempora nimbatum, recumbere, purpureo ore Ambrosia vesci, &

O

--- *Mediis*

---- *Mediis discumbere in astris
Cum Jove , & Iliaca porrectum
sumere dextra
Immortale merum.*

Faceſſant in poſterum inficetæ illæ
& importunæ Suffenorum vocalæ , qui
felices veſtros jactant cineres , Viri Phœ-
bolepti & Muſopatacti , e tumuliſque
veſtris ac fortunatis favillis , leviori cippo
conſectis , roſas violasque ſubnaſci atque
exceſcere venditant : præficarum miſe-
rabiles nœniæ ! omnibus fiſtulis exhibi-
landa mortualia ! quaſi vero Heroes Pe-
gaſeos in Orcinum theſaurum contrudi ,
familiæque & peculio Proſerpinæ aggre-
gari fas verumque foret.

---- --- *Non ego quem vocas
Dilectæ , Mecenas obibo :
Nec Stygia cohibebor unda.*

Ab-

Absint inani funere naniæ :

Luctusque turpes, & querimoniæ:

Compesce clamorem, ac sepulcri

Mitte supervacuos honores.

Hæ sunt Phœbeis alitibus dignæ voces , qui negata vulgaribus cœtibus via iter attentantes, celeres quatiunt pennas, invidiaque, & ipsa Libitina majores, udam humum spernunt, per liquidumque æthera lucidis immortalium sedibus sese immiscent. Venusino quis fidem detrahat cygno, mortis infinitum imperium hoc epinicio insultanti?

Exegi monumentum ære perennius,

Regalique situ Pyramidum altius:

Quod non imber edax, non Aquilo

impotens

Possit diruere, aut innumerabilis

O 2

Anno-

Annorum series, & fuga temporum.

Non omnis moriar. ----

Quis vel minima vanitatis labecula
adspergere aufit cœlesti contubernio con-
gruentem animæ altitudinem, & astris
æquales spiritus, in quos uno ore cun-
cti concinunt conspirantque Vates? quum
Alipedem Gorgoneum, Tyrio ostro in-
stratum, & phaleris bracteisque sonore tin-
nientibus exornatum, inscendentes, sese
terris eripiunt; & canorem, pro sua quis-
que virili, liquido gutture emittunt, quo
valles, montes, maria, extremæ ter-
rarum oræ, ipsaque cœlorum convexa
resultent;

----- *super alta perennis*
Astra feror: nomenque erit inde-
lebile nostrum,

Hæc

Hæc sunt Literarum Elegantiorum immensa, nullisque terminis coercenda spatia; hi ditissimi & opulentissimi Humanitatis fontes, & scaturigines; quibus qui ad plenum sese ingurgitaverit, immane dictu est, quam rapido cursu volatuque se vulgari illi Doctorum turbæ, & faci, quantumvis superbo principum titulo refulgeant, sit exempturus, ac veluti Jovis armiger ales, vastis pinnis subvectus, inconnivæque oculorum acie vigen, purissimum æthræ locum conscensurus. In hoc altissimum domicilium, augustumque fastigium, qui sese generoso nisu sustulerit, atque Dædaleo Icaro velocius immiserit, simul miserabitur, simul ludificabitur curvas illas in terram animas, & coelestium inanes, quæ in caligine & tenebris volutantur, & fumo ac vitreo fulgore seque, aliosque, passunt.

O 3

Hic;

Hic, si ex supremo Literatæ Majestatis folio terras despectare, & lumina per Religionum Præsides, Justitiæ Antistites, artis Æsculapiæ Antesignanos, Sapientiæque Proceres ac Primipilos circumferre vacaverit, non temperabit quin effuso cachinno concussus, inexpletumque ridens hanc vocem rumpat

--- --- *It nigrum campis agmen.*

Haud secus ac si formicarum nidificia burrire, vagisque discursibus late fervere videret.

*Suave, mari magno turbantibus
æquora ventis,*

*E terra magnum alterius spectare
laborem :*

*Suave etiam, belli certamina mag-
na tueri,*

Per

STUDIIS HUMANITATIS. 111

*Per campos instructa , tua sine
parte pericli.*

*Sed nil dulcius est , bene quam
munita tenere*

*Edita doctrina Sapientum templa
serena :*

*Despicere unde queas alios , pas-
simque videre*

*Errare , atque viam palantes
querere vitæ.*

Hic vero recentia , atque multo spatiofissima sese laxant curricula , quæ oculo permeriti , ac animo complecti nullus possum , ad quorumque vastam amplitudinem , vel Lyncea lumina torpescerent , atque heberent.

Exigendum scilicet nobis est , atque ex fundamentis præclare jactis enudandum , quanta in inanitate versentur ,
quan-

quantumque Elegantioribus Literis ludi-
brium debeant, omnes illi Vittati, To-
gati, Palliati, & Barbati Patres, qui
principum Eruditorum titulo tumentes,
capita altius sustollunt, & dictatorum
sumunt supercilium; quum tamen Re-
ginæ nostræ, cacularum militarium, fe-
milixarumque, gradum, vix tueri posse
videantur.

Huc proinde adeste omnes sannarum
facetæ vernilesque species; ciconiarum
crepitantia, & a tergo pinfentia, rostra;
auriculæ albæ Arcadici pecoris; & Sirio
vapore afflatæ exertæque linguæ: Ve-
stram Humanitas opem, vestram vocat
poscitque fidem. Fortem firmamque na-
vate operam Heræ vestræ, quæ suis ipsa
manibus vos effinxit, & fodicantibus
fauciantibusque aculeis donavit.

Ulcisci ardet potentia opumque sua-
rum turbatores, perversores, usurpato-
res:

res : qui rerum humanarum divinarum-
que Dominam , ex principe , quem in-
fidere solebat & debebat , loco , præ-
cipitem egerunt , atque in imo subfello
vix precarium gradum retinere , & lan-
guentem trahere spiritum permittunt.

Vulsa barba exagitare , & longis si-
phonibus implere gestit , importunos
illos clamatores , & promercalium nuga-
rum institores , qui in literariis mercatibus
nundinisque , speciosis Theologorum ,
Juris prudentum , Medicorum , & Phi-
losophorum nominibus , paupertinas re-
culas , & pannos multis jam seculis
detritos atque obsoletos , pro purpura ,
auro , gemmis , solidisque mercibus
venditantes , Principatum sibi arrogant
sapientiæ , ex ruinisque ac spoliis ele-
gantioris Literaturæ crescunt fulgent-
que.

Sed non sic abibit. Haud impune ul-

P

tra

tra officinam suam frigere, dignitatem jacere , majestatemque minui ac pollui patietur. Dominatricibus illis disciplinis elatos inflatosque retundet spiritus. Ex Eruditionis folio deturbatum ibit ventosas illas & futes scientias, quæ vano fulgore tecta præferentes scepra, suum incubant imperium.

Has imperiosas Dominas fucum facere adolescentulis , & glaucoma oculis incuriosæ juventutis objicere, demonstratum dabit: simulque pervincet, eas, ut dominatum male partum fulciant adfirmantque, eadem, qua sese involverunt, ignorantia , omnes suos sectatores implicare ; altissimamque quandam rebus humanis invchere noctem, & spissas tenebras longe lateque diffundere, quarum beneficio præsidioque libere grassentur.

Quod tamen vobis in aurem dictum fit , & , tanquam grandius arcanum ,
bene

bene tutis, & nulla rimula perfluis, pectoribus commendatum & concreditum velim; Divæ nostræ stomachus non tam adversus Juris, Medicinæ, & Philosophiæ patronos ac cultores conferbuit, quam in rigidos illos & tetricos sacrorum præfides iras ignescere, & duris offibus dolorem inardescere sentit.

Fervido fane sub pectore mascula turget bilis, liberisque inæstuat præcordiis; ubi oculos circumfert & permittit, per odii fastidiique plenissimos illos morum magistros, & superciliosos pædagogos, qui sanctitatem, qui religionem, qui Numinis cæremonias, qui severi & districti Judicis novissimum tribunal, immensis stipatum terroribus, qui adamantina fata, horrendos carceres, æterna tenebrarum vincula, & suppliciorum atque cruciatuum intolerandam atque ineluctabilem molem, dies noctesque

P 2

osten-

ostentantes, cervicibus humanorum truculenti sævique incumbunt Rhadamanti, omniaque elegantioris & hilarioris vitæ gaudia, atque præmia, corrumpunt & contaminant.

Hanc infelicitatis ominis colorisque nationem ut fastidit, penitusque perosa est Humanitas nostra, sub ferula plorare haud assueta, omnisque jugi impatientissima, ita universam, nullo discrimine, mordacissimo aceto perfundere, & nigro sale macerare, cum animo suo statutum atque deliberatum habet. De eadem omnes fidelia denigrabit, & ridiculariis notis oblinet perspergetque. Summos, medios, infimos Antistites, atque universum Theologorum nomen, stigmatibus inustum, in ludum jocumque publicum exire atque dimanare jubebit.

Tam justo, inveteratoque, pullati ordinis odio fastidioque tenetur, ut ne Viri quidem, multa Humanitate tincti,
& Lin-

& Linguarum , Antiquitatum , Historiarum , Eloquentiæ , ipsiusque etiam Critices mysteriis imbuti initiatique , indignationem ejus effugere , & verbera ac castigatrix flagra a tergis suis redimere mereant. Omnia eorum promerita , infau-
sta maculat deletque communitas , neque quemquam , qui adduci potuit , ut inter nigrum gregem nomen suum profiteretur , virgarum immunem elabi patietur : sed cunctos , tanquam viles pullos , infelicibus ovis exclusos , vexabit , raptabit , lacerabit , omnibusque circulis & senaculis , in quibus Democritei agitantur pulmones , & cachinnante risu dissilitur , carpendos , rodendos , vellicandosque dedicabit.

Quid Theologos loquor ? ipsam Theologiam , tanquam omnium doctrinarum superbissimam , Dominatricemque fastidiosissimam , haud æquis oculis adspicere ,

& tolerare , potest Humanitas ; Divinamque ejus auctoritatem , suis luminibus officientem , quantumvis constabilitam , & altissimis defixam radicibus , vel per cuniculos sollicitandam , vel aperto etiam Marte arietandam sibi proposuit , utut periculum sit , ne fragili dentem quærens illidere , solido offendat , & obnixæ adamantini crepent malæ.

Tanti nimirum est , morem animo gessisse ; tanti est , forti atque indomito pectori frena permisisse ; tanti est , gliscentem , & novis identidem fluctibus surgentem bilem , sine helleboro , expurgasse.

Hoc autem opus quod periculosæ plenum sit aleæ , atque propter irroboratas superstitiones , cineri doloso subpositos intentet ac minetur ignes , artes suo cum corde , a multo tempore , volutavit , coxitque , & technis ac machinamentis
graf-

grassatura, non in solos Theologos, Dictatricemque illam Theologiam, liberri-
mo impetu invehetur, ejusque funda-
menta ex imo labefacere & revellere ag-
gredietur; verum etiam, dicis causa,
utque nubecula se induat, Legum Con-
sultos, Medentum auxiliares manus,
Philosophantium spissa examina, arripiet
atque laceffet, cum iisque non decreto-
riis armis depræliabitur, sed luforiis tan-
tum & umbratilibus velitabitur.

Horum ordinum viros primarios, par-
tim palpo mulcebit ac deleniet; partim
vulturios togatos, harpyias forenses, ca-
nes venaticos tribunalia circumlamben-
tes, sanguisugas, Libitinæ popas & vi-
ctimarios, hirsutos postremo Lucumones,
sapientem barbam pascentes, appellita-
bit, aliisque id genus jocularibus elogiis,
& splendidis ornamentis mactabit, ut in-
vidiæ flamma ac tempestas averruncetur,
quam

quam adversus se concitaret, in caputque suum derivaret, si solam atratam gentem, quæ ad vulgum gratiosa est, & opibus ac potentia populari viget floretque, cornuto ardore appeteret; omnem interim belli molem ad Theologiæ moenia quatienda & subruenda compulisse contenta, de eaque jam ante victoriam triumphum canens.

Ingentibus hisce pugnis plus quam athleticè pugnatis, & atroci illa ac rigida doctrina, cum impotentissimis suis Censoribus, & importunissimis Catonibus profligata, sedibusque humanis exturbata: reliquis quoque vietis, veteranosis, atque rancidis disciplinis, in quas non tam internecino atque inexpiabili ardet odio, in ordinem redactis, & furcas ac jugum humili collo induere subactis; ad sublimiores palmas adorasque adspirabit, atque illustriora adhuc præliorum
liorum

liorum certaminumque discrimina capeffer, Palladis duellica proles, invicta virago, **Regina Humanitas.**

Alto sub pectore fixum servat, immotumque animo sedet, non tantum scholastici & umbratici pulveris excussa sibi sceptrā, obnixis manibus pedibusque, repetere & recipere; verum etiam omnibus & velis & remis contendere, ut ex angustissimis fortunis, & privatae vitae sordibus, in quibus repere, ambitionemque suam imaginario regno pacere, cogitur, præclaro nisu atque molimine sese explicet, ad verumque & solidum dominatum emergat.

Quotidie lentis ignibus uritur & excruciat, tenebris, & pulverulento scholarum pædori, ac veluti Litterario pistrino damnatam, quæ sola in regnorum purpura, in imperiorum legationumque luce, in magistratuum splendore,

Q

dore ; in fascium securiumque terrore , sese circumferre atque jactare deberet.

Acribus doloris stimulis præcordia suffodi sentit , indignationemque ac fremitum clauso vix compescit labello , ubi sentinæ illuviem squaloremque subire jubetur , inamabili hoc atque illiterato seculo , quæ supra omnes viros principes in puppi præsidere , clavum regiminis tractare , & gubernacula rerum publicarum moderari , aptam natam summo sese jure prædicat.

Sane quid natalium illustre decus , & alti sanguinis stemmatisque fulgor ? quid nobilis & generosa pectoris bene nati indoles ? quid exaggerata & virtutibus florentissima animi magnitudo ? quid rituum jurumque patriorum copiosissima scientia ? quid in civitatibus regendis longo usu atque experientia occallatæ manus ? quid in aularum sinuosis ac mul-

STUDIIS HUMANITATIS. 113

multa ambage intextis mysteriis subacta ac contrita ingenia; quid imperatoriis ac militaribus artibus innutrita atque irroborata corda, ad bella pacesque administrandas, civitates severis legibus vinciendas, fluctuantes populorum undas moderandas, imperium stabiliendum & propagandum, omnium civium res fortunaeque temperandas, summam Rempublicam denique, & communem salutem tranquillo in portu collocandam, & domi militiaeque conservandam, valebunt, & ponderis ac momenti habebunt, si cum Humanioris Eruditionis discipulo, atque Græcorum Latinorumque librorum medulla bene pasto & obefato alumno compo-
nantur?

Non mihi credite, sed ipsi nostræ Divæ, omnem hanc excellentium bonorum amplitudinem, omnia hæc principum virorum dona, & ornamenta, si

Q 2

in

in alteram lancem conjiciamus , in alteram vero totam , quanta quanta est , Humanitatem , Græcis Latinisque monumentis coopertam , & omni sua suppellectile Grammatica , Antiquaria , Critica , & Oratoria undique fartam constipatamque , carminibus quoque involutam cedro linendis , & scombro atque aleces non metuentibus , omnia præponderabit , ac proclivi vehementique nutu ac momento deprimet , elegans nostra , & perpolita , omnibusque numeris consummata Literatura , quæ , tollant licet Equitesque Patresque cachinnum , omnium in oculis mentibusque depositura & defixura est , sibi Imperiorum sceptrum ac moderamina , sibi Legum Judiciorumque habenas , sibi Magistratuum insignia & ornamenta , sibi tergeminos civitatum Honores , sibi splendidissimas ad Imperatores Regesque Legationes , sibi , ut paucis

STUDIIS HUMANITATIS. 125

cis absolvam, omnia Munia, qua civilia, qua militaria, deberi, & cuncta sui esse regni, suæque ditionis ac potestatis, pervictum demonstratumque dabit.

Hic vero flaccescentes jam auriculas, quasi obsepata aquula, novo vobis vigore recreari, ac læto sanguine increfcere atque increbescere, ex alacriore vultu, arrectioribusque vestris studiis deprehendo, Gloriosa Ambitiosaque corda, ex oculisque vestris plane atque perspicue legere posse videor, novissimam orationem meam incredibili vos inflammasse desiderio, ductu auspiciisque Humanitatis, hinc cœlestem, & vitiis gravem atque inexorabilem, disciplinam illam Theologicam eradicandi, & penitus extinguendi; illinc dignitatum honorumque, fastigia ac suprema culmina in sua quisque patria, conscendendi atque insidendi: utque hac in parte flagrantissimæ vestræ

Q 3

cupi-

cupiditatis fitim expleam, hianti ore expectatis.

Facerem equidem lubens volensque, nisi negarent sapientes, opes omnes simul semelque effundendas, cum aliisque communicandas esse: ne itaque, dum vos locupletare, ingentibusque mysteriis cumulare studeo, omnes meos thesauros exhaustisse, cumque pulvisculo & ramento, quicquid gremio complectebam, in alienum sinum transfudisse perhibear, ex improvise sermonis telam, ad dimidium vix pertexam, præcido, & ardua hac Sparta commodiori occasione reservata, solenne illud oratorum, terram jam, portumque tangentium, pronuncio

D I X I.

Pag. 3. l. 16. *Circumferens lege Circumferenti*

Pag. 74. l. 10. *Adolendi lege Adolenda*

Pag. 90. l. 7. *Vobis lege Vos*

Pag. 94. l. 3. *Temporum lege Templorum*

